

รายงานปิดโครงการ
Forest Restoration PES Project
ณ บ้านแม่สาบน้อย อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

สนับสนุนโดย
บริษัท จีพัฒนา โฮลดิ้ง จำกัด

ผู้ดำเนินโครงการ
บริษัท เดอะ เน็กซ์ ฟอเรส จำกัด
บริษัท โลเคิล อไลค์ จำกัด

บทนำ

ชุมชนบ้านแม่सान้อย ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ม้งที่ตั้งถิ่นฐานและดำรงชีวิตอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย โดยในช่วงกว่า 30 ปีก่อน ชุมชนประสบปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง อันเนื่องมาจากการทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่ต้องใช้พื้นที่จำนวนมาก ส่งผลให้เกิดการบุกรุกพื้นที่ป่า ป่าไม้ถูกทำลายจนกลายเป็นเขาหัวโล้น เกิดปัญหาดินเสื่อมโทรม แหล่งน้ำธรรมชาติแห้งขอด ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง รวมถึงเกิดการชะล้างหน้าดินและการปนเปื้อนของสารเคมีลงสู่แหล่งน้ำด้านล่าง

จากปัญหาดังกล่าว แกนนำชุมชนได้รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มอาสาเพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ แม้ในระยะแรกจะประสบความล้มเหลวเนื่องจากขาดองค์ความรู้ในการฟื้นฟูระบบนิเวศ แต่ต่อมาได้ร่วมมือกับอุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย และหน่วยวิจัยการฟื้นฟูป่า (FORRU) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เพื่อนำองค์ความรู้การฟื้นฟูป่าด้วยวิธีพรรณไม้โครงสร้าง (Framework Species Method: FSM) มาปรับใช้ในพื้นที่ โดยเน้นการปลูกพันธุ์ไม้ท้องถิ่นที่หลากหลาย ทั้งไม้โตเร็วและไม่เสถียร เพื่อเร่งการฟื้นตัวของระบบนิเวศและดึงดูดสัตว์ให้กลับคืนสู่พื้นที่

ผลจากความพยายามอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลากว่า 30 ปี ชุมชนสามารถฟื้นฟูผืนป่าได้มากกว่า 2,400 ไร่ ส่งผลให้ระบบนิเวศกลับมา มีความอุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพเพิ่มขึ้น แหล่งน้ำได้รับการฟื้นฟู และชุมชนสามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน คุณประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากระบบนิเวศดังกล่าวเรียกว่า “บริการจากระบบนิเวศ (Ecosystem Services)” ซึ่งไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่อชุมชนต้นน้ำ แต่ยังส่งผลต่อพื้นที่กลางน้ำและปลายน้ำ เช่น การลดความเสี่ยงจากอุทกภัย ภัยแล้ง และการลดมลพิษทางสิ่งแวดล้อม

ในบริบทดังกล่าว ได้เกิดแนวคิดและกลไกการจ่ายเพื่อตอบแทนคุณระบบนิเวศ (Payment for Ecosystem Services: PES) ซึ่งเป็นกลไกที่เปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติของชุมชนต้นน้ำ โดยการสนับสนุนดังกล่าวสามารถดำเนินการผ่านกิจกรรมหลากหลายรูปแบบ เช่น การป้องกันไฟป่า การลาดตระเวน การใช้เทคโนโลยีในการจัดการทรัพยากร รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนควบคู่ไปกับการอนุรักษ์

กลไก PES นี้ยังมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงกับการแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะปัญหาฝุ่น PM2.5 ซึ่งทวีความรุนแรงในภาคเหนือของประเทศไทย โดยมีสาเหตุสำคัญจากการเผาป่าและการเผาในภาคเกษตร ปัญหาดังกล่าวมีรากฐานเชื่อมโยงกับคุณภาพชีวิตและโอกาสทางเศรษฐกิจของคนในชุมชน ดังนั้น การพัฒนากลไกที่สามารถสร้างรายได้ควบคู่กับการลดแรงจูงใจในการเผาป่า จึงเป็นแนวทางสำคัญในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

โครงการ Forest Restoration PES Project ในชุมชนบ้านแม่สาบน้อยจึงได้ถูกพัฒนาขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชน เพื่อเป็นพื้นที่ต้นแบบในการบูรณาการการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ผ่าน 3 แนวทางหลัก ได้แก่ 1) การจัดการไฟป่าโดยชุมชน อาทิ การจัดทำแนวกันไฟ การลาดตระเวนยามไฟ การปลูกต้นไม้ทำแนวกันไฟ เป็นต้น ร่วมกับแนวคิดในการพัฒนาเศรษฐกิจแบบสมัยใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีโรงเรือนเพื่อลดการทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่ต้องใช้พื้นที่ขนาดใหญ่และสารเคมีปริมาณมาก ซึ่งเป็นการเกษตรที่ดีต่อทั้งสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของเกษตรกรในชุมชนด้วย และ 2) การพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชนผ่านการท่องเที่ยวเชิงฟื้นฟูพื้นที่ (Regenerative tourism) ที่ได้ทั้งการรักษาผืนป่าควบคู่ไปกับการสร้างและกระจายรายได้ให้กับคนในชุมชน 3) การอบรมพัฒนาทักษะอาชีพด้านการเกษตรและการท่องเที่ยวให้กับเยาวชนในชุมชน เพื่อสร้างโอกาสในการประกอบอาชีพในชุมชนต่อไปในอนาคต หากโลกทั้ง 3 นี้สามารถลดพื้นที่เผาไหม้ในพื้นที่ป่าของชุมชนบ้านแม่สาบ อีกทั้งยังสามารถแก้ปัญหาด้านเศรษฐกิจของชุมชนได้ ก็จะสามารถนำโมเดลนี้ไปปรับใช้กับพื้นที่อีกหลายชุมชนเพื่อจัดการกับปัญหาการสูญเสียพื้นที่ป่า การเผาป่าที่ทำให้เกิด PM2.5 แม้กระทั่งการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และต่อสู้กับภาวะโลกร้อนได้ในที่สุด

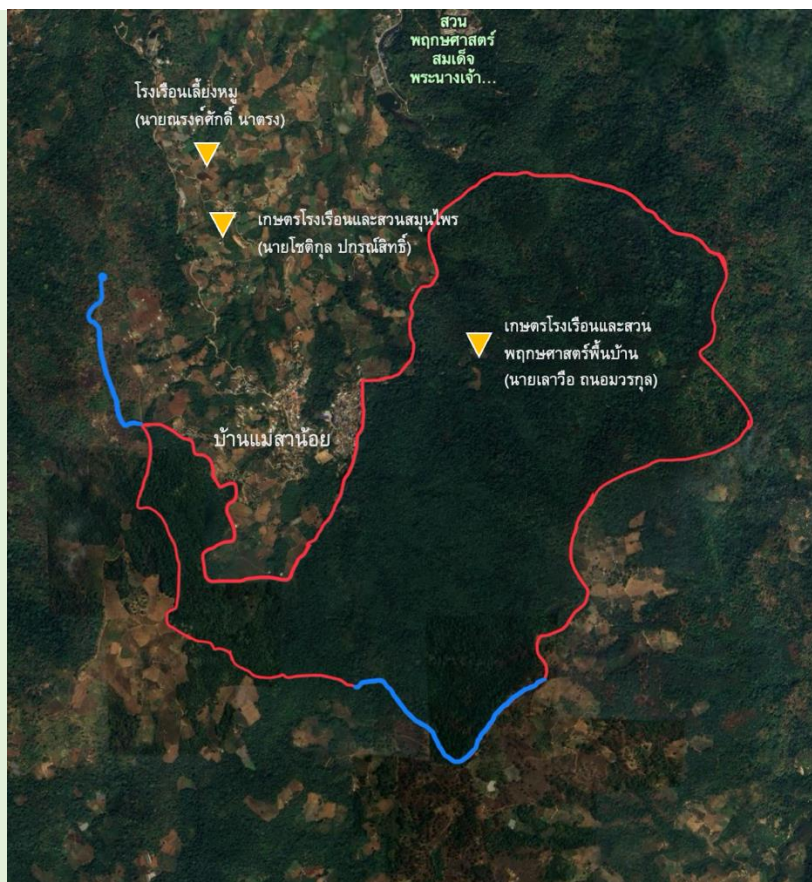
วัตถุประสงค์ของโครงการ

- 1) เพื่อสนับสนุนและทดสอบประสิทธิภาพในการปลูกต้นไม้ทำแนวกันไฟของชุมชนบ้านแม่สาบน้อย
- 2) เพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนวิธีการทำเกษตรจากเกษตรเชิงเดี่ยวสู่เทคโนโลยีโรงเรือนเพื่อเพิ่มรายได้ ลดการใช้พื้นที่และสารเคมี
- 3) เพื่อสนับสนุนการปลูกสวนสมุนไพร และสวนพฤกษศาสตร์ที่บ้านที่เกี่ยวข้องกับการทำท่องเที่ยวในชุมชน
- 4) เพื่อให้เกิดพื้นที่ตัวอย่างที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบครบทุกมิติ เช่น การท่องเที่ยวชุมชน เพื่อเป็นต้นแบบในการขยายผลไปในพื้นที่อื่นๆ
- 5) เพื่อจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจเกษตรและการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่สาบน้อย เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาอาชีพเกษตรสมัยใหม่ให้กับเกษตรกรในชุมชน รวมถึงการสร้างรายได้จากการท่องเที่ยว และการแบ่งปันรายได้เข้ากองทุนดูแลรักษาป่าของชุมชน
- 6) เพื่อสร้างโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจในพื้นที่โดยส่งเสริมให้เยาวชนได้เรียนรู้อาชีพที่สนใจและกลับมาประกอบอาชีพในพื้นที่ในอนาคต

ผลการดำเนินงานด้านการจัดการไฟฟ้าและการเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นความยั่งยืน

1) การจัดการไฟฟ้า

ในส่วนของจัดการไฟฟ้า ชุมชนได้มีแนวคิดในการปลูกต้นไม้ตามแนวกันไฟซึ่งเป็นกิจกรรมที่สืบเนื่องมาจากปี 2567 ที่ได้มีการปลูกกล้าไม้ท้องถิ่นตามขอบแนวกันไฟ โดยในปี 2568 นี้ ชาวบ้านได้นำวิธีการดังกล่าวไปขยายผลเพิ่มเติมในเขตแนวกันไฟที่สร้างขึ้นใหม่ต่อเนื่องจากแนวกันไฟเดิมเพื่อให้ชนกับเส้นแนวกันไฟของอีกหมู่บ้านหนึ่งที่อยู่ติดกัน หลักการคิดของชุมชนคือ เมื่อมีการนำกล้าไม้ไปปลูกตามแนวกันไฟ คนในชุมชนจะเข้าไปดูแล ถางหญ้า ใส่ปุ๋ยให้กับต้นไม้ ซึ่งถือเป็นการดูแลแนวกันไฟไปพร้อมกัน เมื่อถึงฤดูแล้งจะไม่มีหญ้าขึ้นในเขตแนวกันไฟ และคนในชุมชนจะยังเฝ้าระวังไม่ให้ไฟลุกลามเข้ามาเผากล้าไม้ที่ปลูกใหม่นี้ รวมถึงยังมีการกลับไปดูแลบำรุงรักษาต้นไม้เดิมที่ปลูกในปี 2567 ด้วยเพื่อให้ต้นไม้เหล่านี้เติบโตแข็งแรง โดยพื้นที่ที่มีการปลูกกล้าไม้ตามเขตแนวกันไฟแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1: พื้นที่ดำเนินกิจกรรม

- พื้นที่ป่าที่ชุมชนดูแลรักษา
- แนวปลูกไม้ท้องถิ่นทำแนวกันไฟธรรมชาติ (ความยาวรวมประมาณ 2 กิโลเมตร)
- ▼ พื้นที่ทำเกษตรแนวใหม่

กล้าไม้ 20 ชนิด ชนิดละ 17 ต้น (ดังตารางที่ 1) ซึ่งได้ดำเนินการเตรียมพื้นที่และปลูกกล้าไม้ในช่วงวันที่ 28 – 31 สิงหาคม 2568 (แสดงในภาพที่ 2) ภายหลังจากการปลูกคนในชุมชนได้เข้าไปช่วยกันดูแล มีการถางหญ้า ใส่ปุ๋ย ติดตามผลการรอดชีวิต และวัดการเจริญเติบโตตั้งต้นของกล้าไม้ที่ปลูกทุกต้น ในวันที่ 21 กันยายน 2568 (แสดงในภาพที่ 3 ตารางที่ 1 รายชื่อชนิดพันธุ์ไม้ท้องถิ่นที่ปลูกตามแนวกันไฟ

ลำดับชนิด	ชื่อสามัญ	ชื่อวิทยาศาสตร์
1	ไทรย้อย	<i>Ficus benjamina</i> L.
2	กะเหรี่ยง	<i>Parkia timoriana</i> (DC.) Merr.
3	นางพญาเสือโคร่ง	<i>Prunus cerasoides</i> D.Don.
4	จำปัดง	<i>Magnolia henryi</i> Dunn.
5	จันทง	<i>Diospyros dasyphylla</i> Kurz.
6	มะเดื่ออุทุมพร	<i>Ficus racemosa</i> L.
7	มะเดื่อหูกวาง	<i>Terminalia catappa</i> L.
8	หาด	<i>Artocarpus lakoocha</i> Roxb.
9	มะขามป้อม	<i>Phyllanthus emblica</i> L.
10	มะซึก	<i>Sapindus rarak</i> A.DC.
11	มะห้ำ	<i>Syzygium cumini</i> (L.) Skeels.
12	เสี้ยวดอกขาว	<i>Bauhinia variegata</i> L.
13	คางคาก	<i>Nyssa javanica</i> (Blume) Wangerin.
14	ซ้อ	<i>Gmelina arborea</i> Roxb.
15	ตะขบป่า	<i>Flacourtia indica</i> (Burm.f.) Merr.
16	พระเจ้าห้าพระองค์	<i>Dracontomelon dao</i> (Blume) Merr. & Rolfe
17	ประยงค์ป่า	<i>Aglaiia odoratissima</i> Blume.

ภาพที่ 2: กิจกรรมเตรียมพื้นที่ ขนย้ายกล้าไม้ และปลูกกล้าไม้ตามแนวกันไฟ ระหว่างวันที่ 28 – 31 สิงหาคม 2568

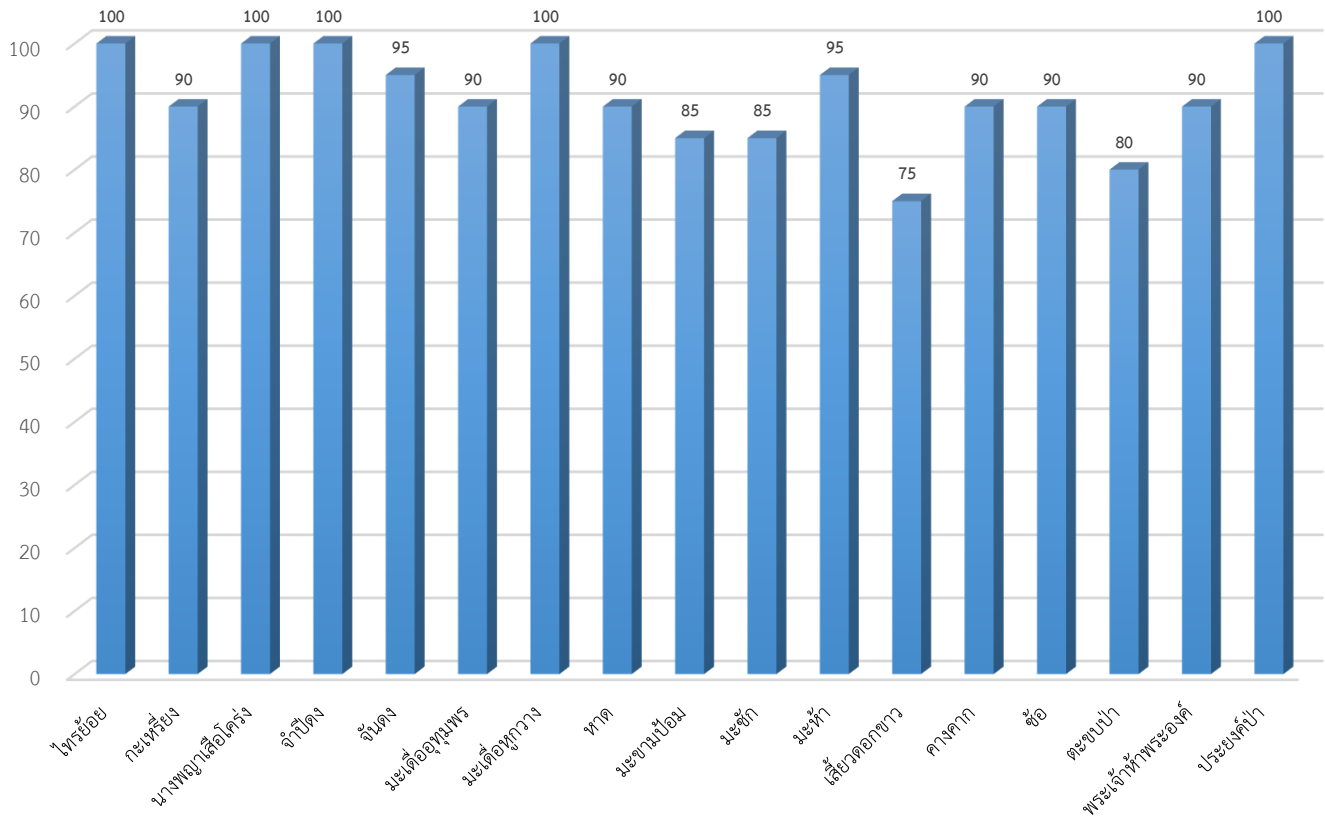
ภาพที่ 3: การดูแลรักษากล้าไม้โดยการถางหญ้าและใส่ปุ๋ย และมีการติดตามวัดผลการรอดชีวิตและวัดการเจริญเติบโต
ตั้งต้นของกล้าไม้ ในวันที่ 21 กันยายน 2568

จากการติดตามผลการรอดชีวิตหลังการปลูกกล้าไม้จำนวน 340 ต้น ที่ปลูกบนแนวกันไฟนี้ พบว่ามีอัตราการรอดชีวิตสูงถึง 91.47% ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1: % การรอดชีวิตของกล้าไม้ทั้ง 20 ชนิดที่ปลูกบนแนวกันไฟ

% การรอดชีวิต

2) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

2.1) การพัฒนาเกษตรสมัยใหม่

เนื่องจากพื้นที่ทำการเกษตรของคนในชุมชนนั้น ส่วนใหญ่เป็นการปลูกพืชเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น กะหล่ำปลี ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ซึ่งต้องใช้พื้นที่เยอะรวมถึงใช้สารเคมีในปริมาณสูง ซึ่งไม่เพียงแต่เป็นอันตรายต่อเกษตรกร ผู้บริโภคพืชผัก ยังปนเปื้อนลงในดินและแหล่งน้ำอีกด้วย กลุ่มแกนนำชุมชนจึงเกิดแนวคิดที่จะปรับเปลี่ยนวิถีการทำเกษตรเชิงเดี่ยวมาสู่วิถีเกษตรอินทรีย์โดยใช้เทคโนโลยีโรงเรือน ซึ่งสามารถทำได้บนพื้นที่ขนาดเล็กและไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมีที่เป็นอันตราย อีกทั้งยังมีตลาดเป้าหมายหลักคือโครงการหลวงบ้านแม่สาใหม่ รวมถึงการจำหน่ายภายในชุมชนด้วย นอกจากนี้คนในชุมชนที่เป็นแกนนำของการเปลี่ยนแปลงวิถีเกษตรดังกล่าว ยังได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเกษตรบ้านแม่สาขึ้นมา ซึ่งได้รับการรับรองการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจฯ อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2568 (รายละเอียดเอกสารการจัดตั้งแสดงในภาคผนวก ก) พร้อมทั้งได้ทำข้อตกลงภายในกลุ่มที่จะแบ่งรายได้บางส่วนจากกองทุนวิสาหกิจเกษตรมาเป็นกองทุนสำหรับการดูแลรักษาป่าของชุมชนอีกด้วย โดยในเบื้องต้น กลุ่มวิสาหกิจเกษตรบ้านแม่สาได้เริ่มดำเนินกิจกรรมดังต่อไปนี้

(1) การจัดตั้งโรงเรือนเลี้ยงสุกร

โดย นายณรงค์ศักดิ์ นาดรง มีแนวคิดในการทำโรงเรือนเลี้ยงสุกรเพื่อจำหน่ายให้กับคนในชุมชนรวมถึงหมู่บ้านข้างเคียง เนื่องจากมีความนิยมในการบริโภคเนื้อหมูค่อนข้างสูง รวมถึงกลุ่มเจ้าของที่พักก็มีความต้องการเนื้อหมูสำหรับทำอาหารให้กับนักท่องเที่ยวที่มาพักด้วยเช่นกัน ซึ่งปัจจุบันได้ดำเนินการจำหน่ายไปแล้วบางส่วน

ภาพที่ 4: โรงเรือนเลี้ยงสุกร ดำเนินการโดย นายณรงค์ศักดิ์ นาดรง
เริ่มดำเนินการจัดตั้งโรงเรือนในเดือนกรกฎาคม 2568

(2) การจัดตั้งโรงเรือนผักอินทรีย์

ได้ดำเนินการจัดตั้งบนที่ดินทำกินของ นายโชติกุล ปกรณ์สิทธิ์ และนายเลาวีอ ถนอมวรกุล โดยหลังจากการก่อตั้งโรงเรือนแล้วเสร็จจะทำการปลูกพืชผักอินทรีย์ในโรงเรือน ซึ่งมีแหล่งตลาดคือโครงการหลวงบ้านแม่สาใหม่ และจำหน่ายให้กับคนในชุมชนและชุมชนใกล้เคียง

ภาพที่ 5: การจัดตั้งโรงเรือนปลูกผักอินทรีย์

(3) การปลูกสวนสมุนไพรพื้นบ้าน

ดำเนินการโดย นายโชติกุล ปกรณ์สิทธิ์ ซึ่งนอกจากการทำโรงเรือนผักอินทรีย์แล้ว นายโชติกุลยังมีแนวคิดในการปลูกพืชสมุนไพรพื้นบ้านที่คนในชุมชนได้ใช้ประโยชน์ ไม่ว่าจะเป็นการใช้ในการรักษาบำรุงร่างกาย ใช้ประกอบการทำอาหาร หรือแม้แต่ใช้ในการประคบพวด ทั้งนี้เพื่อเป็นการรักษาพันธุ์สมุนไพรพื้นถิ่นและเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในชุมชนรวมถึง

เด็กเยาวชนได้ทำความรู้จักกับพืชสมุนไพรพื้นบ้านพร้อมด้วยสรรพคุณที่เป็นประโยชน์ นอกจากนี้ยังสามารถจำหน่ายภายในชุมชนรวมถึงหมู่บ้านใกล้เคียงเพื่อสร้างรายได้ให้กับเกษตรกรด้วย

ภาพที่ 6: แปลงปลูกสวนสมุนไพรพื้นบ้านของนายโชติกุล ปกรณ์สิทธิ์

(4) การฟื้นฟูสวนพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน

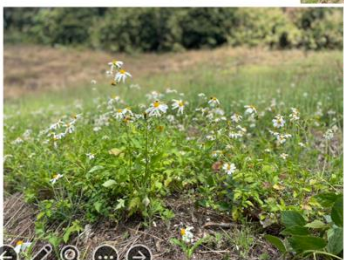
ได้ดำเนินการฟื้นฟูบนพื้นที่ของ นายเลาวิธ ถนอมวรกุล ซึ่งเป็นบริเวณข้างโรงเรียนปลูกผักอินทรีย์ โดยในบริเวณดังกล่าวมีโซนที่เป็นสวนวนเกษตรเดิมที่มีการปลูกผลไม้ได้ร่มเงาของป่าธรรมชาติ รวมถึงมีลำห้วยไหลผ่านเหมาะแก่การศึกษาระบบนิเวศริมน้ำ อีกทั้งยังมีพื้นที่โล่งลาดชันที่สามารถปลูกพืชพื้นถิ่นจำพวกไม้พุ่ม ไม้พื้นล่าง ไม้ดอกสวยงาม และพืชคลุมดินได้ จากความเหมาะสมของพื้นที่ นำมาสู่นแนวคิดในการฟื้นฟูสวนพฤกษศาสตร์พื้นบ้านขึ้นมาโดยการผสมผสานการอนุรักษ์พันธุ์ไม้ท้องถิ่นร่วมกับการออกแบบพื้นที่ให้มีความสวยงาม สามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้

ภาพแนวความคิดการออกแบบสวนพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน

จุดกึ่งกลางแปลงปลูกต้นยอป่า

ชั้นบันได "หญ้าปิ่นกใส" วัชพืชที่ขึ้นอยู่ตามที่โล่ง สามารถนำไปทำชาสมุนไพรได้

สวนพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน
ชุมชนบ้านแม่สาบน้อย

ภาพถ่ายแปลงก่อนฟื้นฟู

ต้นพุทธรักษา ปลูกตามแนวคันล่างของโรงเรียน ช่วยซับน้ำจากโรงเรียนเกษตร

แนวริมชั้นบันไดสำหรับขมแปลง ปลูก "ผักแพวแดง" พืชสวนครัวพื้นบ้านที่มีใบสีแดงอมม่วงตลอดทั้งปี เป็นวัตถุดิบหนึ่งในเมนูต้มไก่สมุนไพร อาหารขึ้นชื่อของชาวม้ง

สรุปและอภิปรายผลการดำเนินงาน

การนำกลไก PES ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภาคเอกชนโดย บริษัท จีพีพัฒนา โฮลดิ้ง จำกัด เข้ามาช่วยหนุนเสริมชุมชนที่อยู่ร่วมกับป่าและเป็นผู้ดูแลรักษาผืนป่ามาเป็นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วง 30 ปีที่ผ่านมาอย่างชุมชนบ้านแม่สาน้อย นับเป็นการสร้างพื้นที่ต้นแบบในการนำกลไก PES มาส่งเสริมแผนด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนของชุมชน ทั้งในด้านการดูแลรักษาพื้นที่ป่า และด้านการพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน ซึ่งล้วนแต่เป็นแผนที่คนในชุมชนตั้งใจทำอย่างต่อเนื่อง ไม่ใช่เป็นเพียงแผนการทำกิจกรรมในระยะสั้น แต่เป็นการริเริ่มการพัฒนาชุมชนในระยะยาวและมีความยั่งยืนทั้งในส่วนของพัฒนาอาชีพ และการจัดตั้งกองทุนดูแลผืนป่าเพื่อให้ชุมชนสามารถจัดสรรทุนทรัพย์มาใช้ในการดูแลรักษาผืนป่าในระยะยาวได้ โดยไม่ต้องคาดหวังงบประมาณจากภายนอกที่มีความไม่แน่นอนทั้งในเรื่องของจำนวนเงินและช่วงเวลาที่จะได้รับงบประมาณในแต่ละปี

โดยในส่วนของกิจกรรมที่ได้ดำเนินการตามแผนการพัฒนาของชุมชนบ้านแม่สาน้อย เริ่มตั้งแต่การปลูกต้นไม้สร้างแนวกันไฟตามธรรมชาติ ได้ดำเนินการแล้วเสร็จเป็นที่เรียบร้อยแล้วและปัจจุบันคนในชุมชนยังคงดูแลรักษาต้นไม้ที่ปลูกอย่างต่อเนื่อง ในส่วนของการพัฒนาอาชีพในประเด็นเรื่องการพัฒนาการเกษตรสมัยใหม่ ปัจจุบันได้ดำเนินการจดทะเบียนกลุ่มวิสาหกิจเกษตรบ้านแม่สาน้อยอย่างเป็นทางการ และได้ริเริ่มการจัดตั้งโรงเรียนเกษตร การทำสวนสมุนไพร และการฟื้นฟูสวนพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน เพื่อเป็นอาชีพต้นแบบให้กับบุคคลอื่นในชุมชน โดยคาดหวังว่าในอนาคตจะมีคนในชุมชนเข้าร่วมกลุ่มวิสาหกิจเกษตรเพิ่มขึ้น คนในชุมชนมีรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น รวมทั้งมีอาชีพรองรับให้กับเด็กรุ่นใหม่ได้กลับมาทำงานในบ้านเกิด และป่ายังได้รับการรักษาปกป้องต่อไป

ภาพถ่ายโดรนป่าชุมชนบ้านแม่สา

เอกสารการจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจเกษตรบ้านแม่सान้อย

หนังสือสำคัญแสดงการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

หนังสือสำคัญฉบับนี้ให้ไว้แก่

วิสาหกิจชุมชนแก้ง ก้อ มั่ง แม่सान้อย

รหัสทะเบียน 6-50-07-08/1-0051

เลขที่ 48 หมู่ 10 ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม

จังหวัดเชียงใหม่ รหัสไปรษณีย์ 50180

เบอร์โทรศัพท์ 092-6498575 อีเมล Banjetdthanomjitdee@gmail.com

เพื่อเป็นหลักฐานว่าได้รับการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน
ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 เรียบร้อย
จดทะเบียน ณ วันที่ 31 ตุลาคม พุทธศักราช 2568
ให้ไว้ ณ วันที่ 31 ตุลาคม พุทธศักราช 2568

(นางรัชนิวรรณ เป็งพรม)

เกษตรอำเภอ

สำนักงานเกษตร อำเภอแมริม

จังหวัดเชียงใหม่

หมายเหตุ

1. วิสาหกิจชุมชน และเครือข่าย ต้องแจ้งความประสงค์ที่จะดำเนินการต่อไปภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันสิ้นปีปฏิทินทุกปี หากไม่แจ้งเป็นเวลา 2 ปีติดต่อกัน อาจถูกถอนชื่อออกจากทะเบียน
2. การเลิกกิจการ จักต้องแจ้งให้นายทะเบียนทราบภายใน 30 วัน นับตั้งแต่วันที่ประสงค์จะเลิกกิจการ

ผลการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการฟื้นฟูป่า

กิจกรรมหลัก ผลผลิตและผลลัพธ์ของโครงการ

สำรวจภูมิทัศน์และทรัพยากรในชุมชนเพื่อพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยว

การสำรวจภูมิทัศน์และทรัพยากรของชุมชนในครั้งนี้ ดำเนินการโดยใช้ **เครื่องมือประเมินชุมชน 9 มิติ (9 Dimensions Framework)** เป็นกรอบแนวคิดหลักในการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก เครื่องมือนี้ถูกออกแบบเพื่อสะท้อน “ภาพรวมเชิงระบบ” ของชุมชน ทั้งในมิติทางกายภาพ สังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวตั้งอยู่บนฐานของทุนชุมชนที่แท้จริง (Community Capital-Based Development) ไม่ใช่เพียงการสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวขึ้นใหม่โดยแยกขาดจากบริบทพื้นที่ แนวทางการประเมิน 9 มิติ ช่วยให้เห็นทั้งศักยภาพ จุดแข็ง โอกาสในการต่อยอด รวมถึงข้อจำกัดที่ต้องบริหารจัดการ โดยครอบคลุมตั้งแต่มิติพื้นฐานของการดำรงชีวิต ไปจนถึงมิติการพัฒนาเชิงเศรษฐกิจและอัตลักษณ์เฉพาะของพื้นที่ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการออกแบบโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงคุณค่าและเชิงฟื้นฟู (Value-based & Regenerative Tourism Programming)

การเก็บข้อมูลดำเนินการในลักษณะเชิงคุณภาพ (Qualitative Approach) ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ได้แก่

- การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)
- การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)
- การจัดเวิร์กช็อปแบบมีส่วนร่วม (Participatory Workshop)

เครื่องมือ 9 มิติ ประกอบด้วย **ส่วนสำคัญ 4 ด้าน รวม 9 มิติ** ดังนี้

ด้านที่ 1 มิติฐานทุนชุมชน (Community Capital Foundation)

1. ทุนทรัพยากรธรรมชาติและภูมิทัศน์
2. ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. ทุนทางสังคมและเครือข่ายความร่วมมือ

ด้านที่ 2 มิติการดำรงชีวิตและระบบเศรษฐกิจ (Livelihood & Local Economy)

4. โครงสร้างเศรษฐกิจครัวเรือนและอาชีพ
5. ศักยภาพการต่อยอดสู่ผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยว

ด้านที่ 3 มิติการบริหารจัดการและความพร้อม (Governance & Readiness)

6. ระบบการบริหารจัดการกลุ่มหรือองค์กรชุมชน
7. ความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการ

ด้านที่ 4 มิติอัตลักษณ์และความยั่งยืน (Identity & Sustainability)

8. อัตลักษณ์และเรื่องราวของชุมชน (Storytelling & Sense of Place)

9. แนวทางการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และการจัดการผลกระทบ

ผลจากการประเมินทั้ง 9 มิติ จะถูกนำมาวิเคราะห์เชิงบูรณาการ เพื่อกำหนดแนวทางพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่ สามารถสร้างรายได้ ควบคู่กับการรักษาและฟื้นฟูชุมชนในระยะยาว อันเป็นรากฐานของการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน โดยมีข้อมูลชุมชน ดังนี้

ด้านที่ 1 รากฐานแห่งความเป็นอยู่ (Foundation of Living)

1. ประวัติความเป็นมา (Legend)

ชุมชนมีประวัติการตั้งถิ่นฐานบริเวณพื้นที่ดอย โดยในระยะแรกตั้งถิ่นฐานบริเวณสันดอย แต่เนื่องจากข้อจำกัดด้านพื้นที่เกษตรกรรม จึงมีการย้ายถิ่นฐานลงมายังพื้นที่ปัจจุบัน ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์มากกว่า การตั้งชื่อหมู่บ้านมีความเชื่อมโยงกับทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ โดยเฉพาะแหล่งน้ำและป่าไม้ที่เป็นต้นทุนสำคัญของการดำรงชีวิต

2. ภูมิปัญญา (Wisdom)

ชุมชนมีองค์ความรู้ท้องถิ่นด้านสมุนไพรพื้นบ้าน การทอผ้า และงานหัตถกรรม ซึ่งเคยเป็นทั้งเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน และสินค้าหลักของชุมชน ภูมิปัญญาเหล่านี้สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ และสามารถต่อยอดเป็นกิจกรรมเรียนรู้สำหรับนักท่องเที่ยวได้

3. วัฒนธรรม (Culture)

ชุมชนยังคงรักษาขนบธรรมเนียมและพิธีกรรมดั้งเดิม เช่น พิธีกรรมบูชาบรรพบุรุษ พิธีกรรมตามความเชื่อท้องถิ่น และกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรมดังกล่าวเป็นทุนทางสังคมที่ช่วยสร้างอัตลักษณ์และความเข้มแข็งภายในชุมชน

4. วิถีชีวิต (Living)

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำเกษตรบนพื้นที่สูง ผลผลิตหลัก ได้แก่ พืชผักตามฤดูกาล และพืชเศรษฐกิจบางชนิด วิถีชีวิตเรียบง่ายและพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติเป็นหลัก

ด้านที่ 2 รากฐานเพื่อต่อยอดธุรกิจ (Foundation for Business Development)

5. ทรัพยากร (Resource)

ชุมชนมีทรัพยากรธรรมชาติที่โดดเด่น ได้แก่ ป่าไม้ แหล่งต้นน้ำ และภูมิทัศน์ภูเขา ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นเส้นทางศึกษาธรรมชาติและกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ นอกจากนี้ยังมีผลผลิตทางการเกษตรที่สามารถแปรรูปหรือสร้างมูลค่าเพิ่มได้

6. เศรษฐกิจ (Economy)

โครงสร้างเศรษฐกิจของชุมชนพึ่งพาเกษตรกรรมเป็นหลัก บางส่วนมีรายได้จากร้านค้า ร้านอาหาร และการค้าขายภายในชุมชน การพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวสามารถเป็นกลไกกระจายรายได้และลดความเสี่ยงจากรายได้ภาคเกษตรเพียงอย่างเดียว

7. งานฝีมือ (Craft)

มีงานหัตถกรรมท้องถิ่น เช่น การทอผ้า การจักสาน และงานฝีมือจากวัสดุธรรมชาติ ซึ่งสะท้อนทักษะและภูมิปัญญาของชุมชน สามารถพัฒนาเป็นกิจกรรม Workshop หรือของที่ระลึกเชิงวัฒนธรรมได้

ด้านที่ 3 ลักษณะเฉพาะตัว (Identity)

8. ความเป็นตัวตน (Character)

ชุมชนยังคงรักษาวิถีชีวิตดั้งเดิม มีระบบการจัดการทรัพยากรที่ชัดเจน โดยเฉพาะการจัดการพื้นที่ป่าและการทำเกษตร มีความร่วมมือภายในชุมชนสูง และมีจิตสำนึกร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากร

ด้านที่ 4 ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Nature & Environment)

9. ธรรมชาติ (Nature)

พื้นที่ตั้งอยู่ในเขตภูเขาและป่าต้นน้ำ มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง และมีศักยภาพในการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ เช่น เส้นทางเดินป่า ศึกษาระบบนิเวศ และกิจกรรมเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

การประเมินความพร้อมของชุมชนด้วยเครื่องมือ Local Alike Criteria

ภายหลังการสำรวจข้อมูลพื้นฐานชุมชนด้วยกรอบ 9 Dimensions แล้ว ได้ดำเนินการประเมิน “ระดับความพร้อมด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน” โดยใช้เครื่องมือ Local Alike Criteria ซึ่งเป็นเกณฑ์ประเมินศักยภาพชุมชนที่พัฒนาขึ้นเพื่อวิเคราะห์ความพร้อมในมิติการบริหารจัดการ การให้บริการ มาตรฐาน การเงิน และความยั่งยืน เครื่องมือนี้ช่วยสะท้อนระดับความเข้มแข็งของระบบภายในชุมชน พร้อมทั้งระบุจุดที่ควรพัฒนาเพิ่มเติมก่อนการยกระดับสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างเต็มรูปแบบ ผลการประเมินสามารถสรุปได้ดังนี้

1. วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ชุมชน

1.1 อัตลักษณ์ชุมชน ★★★

ชุมชนมีอัตลักษณ์ที่ชัดเจนจากวิถีชีวิตเกษตรบนพื้นที่สูงและความสัมพันธ์กับป่าไม้ อย่างไรก็ตาม ยังต้องพัฒนาเรื่องการสื่อสารอัตลักษณ์ให้เป็นรูปธรรมมากขึ้น

1.2 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ★★★

มีระบบดูแลทรัพยากรโดยชุมชน แต่ยังไม่มีการจัดทำแนวทางเชิงเอกสารหรือแผนการจัดการอย่างเป็นทางการ

1.3 การจัดเก็บข้อมูลและการเผยแพร่ ★★★

ยังไม่มีระบบจัดเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวและข้อมูลชุมชนอย่างเป็นระบบ การสื่อสารประชาสัมพันธ์ยังอยู่ในระดับพื้นฐาน

2. ความเข้มแข็งของชุมชน

2.1 วัตถุประสงค์และลักษณะของการรวมกลุ่ม ★★★

มีการรวมกลุ่มแต่ยังไม่มีเป้าหมายด้านการท่องเที่ยวที่ชัดเจนในเชิงแผนงาน

2.2 การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ★☆☆

ยังไม่มีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวเฉพาะ ต้องพัฒนาโครงสร้างและบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน

2.3 การสืบทอดและส่งต่อ ★☆☆

มีการถ่ายทอดองค์ความรู้ในระดับครอบครัวและชุมชน แต่ยังไม่มีกลไกอย่างเป็นทางการ

3. ระบบบริหารการจัดการชุมชน

3.1 คณะกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ★☆☆

ยังไม่มีคณะกรรมการเฉพาะด้านการท่องเที่ยว

3.2 การกระจายบทบาทและการมีส่วนร่วม ★☆☆

การมีส่วนร่วมยังจำกัดอยู่ในกลุ่มแกนนำ

3.3 ระบบกระจายผลประโยชน์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ ★☆☆

มีแนวคิดเรื่องความเป็นธรรม แต่ยังไม่มีระบบที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษร

4. การบริการนักท่องเที่ยว

4.1 ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ ★☆☆

มีประสบการณ์ต้อนรับนักท่องเที่ยวบางส่วน

4.2 บุคลากร/มีคฤหาสน์ท้องถิ่น ★☆☆

มีบุคคลที่สามารถทำหน้าที่เป็นผู้นำกิจกรรมได้ แต่ยังคงพัฒนาทักษะเพิ่มเติม

4.3 โครงสร้างพื้นฐาน ★☆☆

มีความพร้อมด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับดี

4.4 เอกสารคู่มือ/คำแนะนำ ★☆☆

ยังไม่มีเอกสารมาตรฐานรองรับนักท่องเที่ยว

4.5 ความปลอดภัย ★☆☆

มีความตระหนักด้านความปลอดภัย แต่ยังไม่มีแผนบริหารความเสี่ยงที่ชัดเจน

5. มาตรฐานการท่องเที่ยว

5.1 การดำเนินงานร่วมกัน ★☆☆

มีการทำงานร่วมกันระดับหนึ่ง แต่ยังไม่เป็นระบบ

5.2 การรับรองจากภายนอก ★☆☆

ยังไม่ได้รับการรับรองมาตรฐานจากหน่วยงานภายนอก

6. การจัดการรายได้จากการท่องเที่ยว

6.1 ระบบและกลไกการจัดการรายได้ ★★★

ยังไม่มีระบบบัญชีเฉพาะด้านการท่องเที่ยว

6.2 เอกสาร/ระบบบันทึกบัญชี ★★★

ไม่มีเอกสารมาตรฐานรองรับ

6.3 รายได้จากการท่องเที่ยว ★★★

มีรายได้บางส่วนจากนักท่องเที่ยว

6.4 กองทุนท่องเที่ยวโดยชุมชน ★★★

ยังไม่มีการจัดตั้งกองทุนอย่างเป็นทางการ

7. การเข้าถึงบริการการท่องเที่ยว

7.1 การเดินทางและขนส่ง ★★★

สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้ แต่ยังมีข้อจำกัดบางช่วงฤดูกาล

7.2 ผู้ประสานงานชุมชน ★★★

มีผู้ประสานงานหลัก แต่ยังไม่เป็นระบบ

7.3 ช่องทางการติดต่อสื่อสาร ★★★

มีช่องทางพื้นฐาน เช่น โทรศัพท์และโซเชียลมีเดีย

8. ความยั่งยืนการท่องเที่ยวชุมชน

8.1 ด้านเศรษฐกิจ ★★★

มีศักยภาพในการสร้างรายได้เสริม

8.2 ด้านสังคมและวัฒนธรรม ★★★

ยังคงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ดี

8.3 ด้านสิ่งแวดล้อม ★★★

มีความตระหนักในการอนุรักษ์ แต่ยังไม่มีการติดตามผลกระทบ

สรุปประเด็นปัญหาและแนวทางการแก้ไข จากการสำรวจและประเมินศักยภาพชุมชน

จากการลงพื้นที่สำรวจด้วยเครื่องมือ 9 Dimensions และการประเมินความพร้อมด้วย Local Alike Criteria พบว่าชุมชนมีทุนทรัพยากรธรรมชาติและอัตลักษณ์ที่ชัดเจน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการจัดการ การสื่อสาร และการบริหารผลกระทบจากการท่องเที่ยว โดยสามารถสรุปเป็น “ปัญหา” และ “แนวทางการแก้ไข” ได้ดังนี้

1. ปัญหาที่พบ (Issues)

1.1 ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

- ขยะจากนักท่องเที่ยวที่ขึ้นไปใช้เส้นทางเดินป่าเองโดยไม่มีระบบควบคุม
- ความเสี่ยงไฟป่า และขาดอุปกรณ์/ระบบสนับสนุนการจัดการไฟ
- การปลูกพืชเชิงเดี่ยวในอดีตส่งผลให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง

1.2 ข้อจำกัดด้านระบบบริหารจัดการ

- ยังไม่มีระบบบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ชัดเจน
- ไม่มีระบบบัญชีหรือกลไกการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยว
- ขาดกองทุนเพื่อการดูแลทรัพยากรและจัดการผลกระทบ

1.3 ข้อจำกัดด้านการออกแบบประสบการณ์ท่องเที่ยว

- เส้นทางเดินป่ายังขาดจุดเด่นหรือ Storytelling ที่ชัดเจน
- ยังไม่มีการออกแบบเส้นทางแบบ Nature Positive หรือ Regenerative
- ขาดเอกสาร คู่มือ และระบบความปลอดภัยที่เป็นมาตรฐาน

1.4 การสื่อสารและการตลาด

- การประชาสัมพันธ์ยังไม่เป็นระบบ
- ไม่มีฐานข้อมูลนักท่องเที่ยว
- ขาดภาพลักษณ์หรือจุดขายที่สื่อสารอย่างชัดเจน

2. แนวทางการแก้ไข (Proposed Solutions)

2.1 การจัดการสิ่งแวดล้อมเชิงป้องกัน

- พัฒนาระบบจัดการขยะในเส้นทางท่องเที่ยว พร้อมสื่อสารแนวคิด “Zero Waste Trail”
- ออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวให้ลดผลกระทบต่อธรรมชาติ
- ส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องการปลูกป่าแบบถูกวิธี และฟื้นฟูระบบนิเวศ

2.2 การจัดตั้งกลไกบริหารจัดการ

- จัดตั้งคณะกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- จัดทำระบบบัญชีและกลไกกระจายรายได้ที่โปร่งใส
- จัดตั้งกองทุนท่องเที่ยวเพื่อดูแลป่าและสิ่งแวดล้อม

2.3 การพัฒนาโปรแกรมท่องเที่ยวเชิงฟื้นฟู

- ออกแบบเส้นทางเดินป่าทั้งระยะสั้นและระยะยาว
- พัฒนา Storytelling ที่สะท้อนอัตลักษณ์ชุมชน
- สร้างกิจกรรม Nature Positive เช่น ปลูกป่า เรียนรู้ระบบนิเวศ

2.4 การพัฒนาศักยภาพบุคลากร

- ฝึกอบรมมัคคุเทศก์ท้องถิ่น
- พัฒนาทักษะด้านการบริการ ความปลอดภัย และการสื่อสาร
- จัดทำคู่มือและมาตรฐานการให้บริการ

2.5 การสื่อสารและการตลาด

- จัดทำฐานข้อมูลนักท่องเที่ยว
- พัฒนาเนื้อหาประชาสัมพันธ์ที่สะท้อนอัตลักษณ์
- เชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกเพื่อขยายตลาด

สรุปภาพรวมเชิงยุทธศาสตร์

ชุมชนมีศักยภาพสูงด้านทรัพยากรธรรมชาติและทุนวัฒนธรรม แต่จำเป็นต้องพัฒนา “ระบบ” ควบคู่กับ “กิจกรรม” เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสร้างรายได้และฟื้นฟูทรัพยากรในระยะยาว แนวทางสำคัญคือการขยับจาก “การท่องเที่ยวแบบใช้ทรัพยากร” ไปสู่ “การท่องเที่ยวแบบฟื้นฟู (Regenerative Tourism)” ที่สร้างผลกระทบเชิงบวกต่อทั้งเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล

การดำเนินงาน Workshop ร่วมกับชุมชน ภายใต้กรอบ “การท่องเที่ยวเชิงฟื้นฟูสร้าง”

การดำเนินงาน Workshop กับชุมชนเป็นกระบวนการสำคัญในการเปลี่ยนจาก “ศักยภาพที่มีอยู่” ไปสู่ “ระบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่เป็นรูปธรรม” โดยใช้แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงฟื้นฟูสร้าง (Regenerative Tourism) เป็นแกนกลางในการพัฒนา ทั้งด้านคน ระบบ และกิจกรรม

กระบวนการดำเนินงานแบ่งออกเป็น 3 แกนหลัก ได้แก่

1. การพัฒนาศักยภาพบุคลากร
2. การพัฒนาธุรกิจและผลิตภัณฑ์
3. การจัดการด้านการเงินและกองทุน

ผลการพัฒนาศักยภาพบุคลากร

Workshop 1: หลักการพื้นฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT Knowledge)

ผลลัพธ์:

- ชุมชนเข้าใจหลักการ CBT และ Regenerative Tourism
- เห็นความแตกต่างระหว่างการท่องเที่ยวเชิงใช้ทรัพยากร กับเชิงฟื้นฟู
- เกิดความตระหนักเรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

แนวคิดการท่องเที่ยว 2 รูปแบบ: กระแสหลัก (Mass Tourism) และ ทางเลือก (Alternative Tourism)

การทำความเข้าใจประเภทของการท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการกำหนดทิศทางการพัฒนาพื้นที่ โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนที่ต้องการใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสร้างรายได้ ควบคู่กับการรักษาทรัพยากรและอัตลักษณ์ท้องถิ่น

1) การท่องเที่ยวกระแสหลัก (Mass Tourism)

การท่องเที่ยวกระแสหลัก คือรูปแบบการท่องเที่ยวที่เกิดจากการเดินทางของนักท่องเที่ยวจำนวนมาก (High Volume Tourism) โดยมีลักษณะสำคัญคือ

- นักท่องเที่ยวเดินทางเป็นกลุ่มใหญ่
- ใช้บริการบริษัทนำเที่ยวแบบแพ็คเกจ (Package Tour)
- โปรแกรมการเดินทางกำหนดตายตัว
- เน้นความสะดวก รวดเร็ว และต้นทุนต่อหัวต่ำ
- โครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่รองรับ เช่น โรงแรม รีสอร์ท รถบัส

ลักษณะเชิงโครงสร้าง

- การจัดการรวมศูนย์ (Centralized Management)
- รายได้ส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่กับผู้ประกอบการรายใหญ่
- ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทจำกัด

ผลกระทบที่พบบ่อย

- ความหนาแน่นของนักท่องเที่ยวสูง (Overtourism)
- ปัญหาขยะ น้ำเสีย และการใช้ทรัพยากรเกินขีดความสามารถรองรับ (Carrying Capacity)
- วัฒนธรรมถูกปรับเปลี่ยนเพื่อตอบสนองตลาด

แม้ Mass Tourism จะสร้างรายได้จำนวนมากในระยะสั้น แต่หากไม่มีระบบควบคุม อาจก่อให้เกิดต้นทุนทางสิ่งแวดล้อมและสังคมในระยะยาว

2) การท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism)

การท่องเที่ยวทางเลือกเกิดขึ้นจากแนวคิดที่ต้องการลดผลกระทบต่อด้านลบ และสร้างผลกระทบต่อพื้นที่ (Low Impact – High Value Approach) โดยมีลักษณะสำคัญคือ

- นักท่องเที่ยวจำนวนน้อย เดินทางเป็นกลุ่มเล็ก
- เน้นคุณภาพประสบการณ์ มากกว่าปริมาณ
- พัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป (Gradual Development)
- มีกฎกติกาชัดเจน
- ชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของและกำหนดทิศทาง

เป้าหมายหลัก

- ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- รักษาวัฒนธรรมและอัตลักษณ์
- กระจายรายได้สู่คนในพื้นที่
- สร้างความเข้าใจระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชน

รูปแบบนี้ครอบคลุมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ (Ecotourism), การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism), และการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism: CBT)

ความเชื่อมโยงกับ “การท่องเที่ยวโดยชุมชน”

การท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) อยู่ภายใต้กรอบของ Alternative Tourism โดยมีหลักสำคัญคือ

1. ชุมชนเป็นเจ้าของและบริหารจัดการ
2. รายได้กระจายสู่สมาชิกอย่างเป็นธรรม
3. รักษาทุนทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
4. พัฒนาอย่างสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

แตกต่างจาก Mass Tourism ที่เน้น “จำนวนคน”

CBT เน้น “คุณค่าของประสบการณ์” และ “ความยั่งยืนของพื้นที่”

Workshop 2: ผลกระทบจากการท่องเที่ยว

ผลลัพธ์:

- วิเคราะห์ผลกระทบเชิงบวกและลบในบริบทของชุมชน
- ระบุปัญหาขยะ ไฟป่า และความเปราะบางของระบบนิเวศ
- วางแนวทางลดผลกระทบและเพิ่มผลกระทบเชิงบวก

การดำเนิน Workshop ครั้งที่ 2 มีเป้าหมายเพื่อให้ชุมชนร่วมกันวิเคราะห์ “ผลกระทบจากการท่องเที่ยว” ทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม (Participatory Analysis) ให้สมาชิกช่วยกันระดมความคิดเห็นและสะท้อนประสบการณ์จริงจากพื้นที่ ผลที่เกิดขึ้นสามารถสรุปได้ 3 ระดับ ได้แก่ ระดับความตระหนักรู้ ระดับการวิเคราะห์ปัญหา และระดับแนวทางจัดการ

1. ผลลัพธ์ด้านความตระหนักรู้ (Awareness Outcome) ชุมชนเริ่มเข้าใจว่า การท่องเที่ยวไม่ใช่เพียงโอกาสด้านรายได้ แต่มี “ต้นทุนแฝง” ที่ต้องบริหารจัดการ เช่น

- การใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้น (น้ำ ไฟฟ้า พื้นที่ธรรมชาติ)
- ขยะจากนักท่องเที่ยว
- มลพิษทางเสียง
- ความเสี่ยงอุบัติเหตุในเส้นทาง
- ปัญหาจราจรและที่จอดรถ

การสะท้อนประเด็นเหล่านี้ทำให้ชุมชนเห็นภาพผลกระทบแบบองค์รวม ไม่มองเพียงมิติทางเศรษฐกิจ

2. ผลลัพธ์ด้านการวิเคราะห์ปัญหาเชิงระบบ (System Thinking) จากการระดมความคิด ชุมชนสามารถแยก “ผลกระทบ” ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่

2.1 ผลกระทบทางลบ

- การใช้ทรัพยากรเพิ่มขึ้น
- ขยะในเส้นทางเดินป่า
- มลพิษทางเสียง
- ความเสี่ยงอุบัติเหตุ
- ปัญหาการจอดรถ
- ความเสี่ยงไฟป่า

2.2 ข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง

- ข้อจำกัดด้านกฎหมายพื้นที่
- ยังมีการล่าสัตว์ในพื้นที่
- ขาดกลไกดูแลความปลอดภัยอย่างเป็นระบบ

กระบวนการนี้ทำให้ชุมชนเริ่มเข้าใจว่า “ปัญหาไม่ได้เกิดจากนักท่องเที่ยวเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากการขาดระบบบริหารจัดการ”

3. ผลลัพธ์ด้านแนวทางแก้ไข (Action-Oriented Outcome) Workshop ไม่ได้จบเพียงการระบุปัญหา แต่ต่อยอดสู่แนวทางจัดการที่เป็นรูปธรรม เช่น

- จัดตั้งกลุ่มดูแลความปลอดภัยในเส้นทาง
- กำหนดมาตรการจัดการขยะร่วมกับนักท่องเที่ยว
- ออกแบบเส้นทางให้ลดผลกระทบ (Low Impact Trail Design)
- ประสานกลุ่มยานพาหนะเรื่องจุดจอดรถ
- วางแนวคิดจัดตั้งกองทุนท่องเที่ยวเพื่อดูแลป่า

4. การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับชุมชน หลัง Workshop พบการเปลี่ยนแปลงเชิงพฤติกรรมและทัศนคติ ได้แก่

1. มองการท่องเที่ยวอย่างรอบด้านมากขึ้น
2. เข้าใจความจำเป็นของกติกาชุมชน
3. เห็นความสำคัญของการตั้งกลุ่มบริหารจัดการ
4. เริ่มเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับการฟื้นฟูป่า

Workshop ครั้งนี้ถือเป็น “จุดตั้งต้นของแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงฟื้นฟูพื้นที่ (Regenerative Tourism)” เพราะชุมชนไม่ได้เพียงต้องการลดผลกระทบ แต่เริ่มคิดถึงการสร้างผลกระทบเชิงบวก เช่น การปลูกป่า, การดูแลเส้นทาง และการสร้างกองทุนเพื่อทรัพยากร กล่าวได้ว่า Workshop 2 ทำให้ชุมชนขยับจาก “การจัดการปัญหา” ไปสู่ “การออกแบบอนาคตของพื้นที่”

ผลการพัฒนาธุรกิจและผลิตภัณฑ์

Workshop 3: การจัดตั้งกลุ่มและคณะกรรมการ

ผลลัพธ์:

- จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน
- กำหนดโครงสร้างบริหารและบทบาทหน้าที่
- เตรียมความพร้อมสู่การจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน

การจัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน และข้อปฏิบัติของกลุ่ม

จากผลการสำรวจศักยภาพชุมชนและการประเมินความพร้อม พบว่า แม้ชุมชนจะมีทุนทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่เข้มแข็ง แต่การดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวยังขาด “กลไกกลาง” ในการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบ ดังนั้น จึงมีแนวทางในการ จัดตั้งกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อทำหน้าที่เป็นหน่วยงานกลางในการวางแผน บริหารจัดการ และกำกับดูแลกิจกรรมการท่องเที่ยวให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีเป้าหมายสำคัญ ได้แก่

1. พัฒนาการท่องเที่ยวให้เป็นเครื่องมือสร้างรายได้เสริมแก่สมาชิกชุมชน
2. จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
3. สร้างระบบกระจายผลประโยชน์ที่เป็นธรรม โปร่งใส และตรวจสอบได้
4. รักษาอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และคุณค่าของชุมชนควบคู่กับการพัฒนา

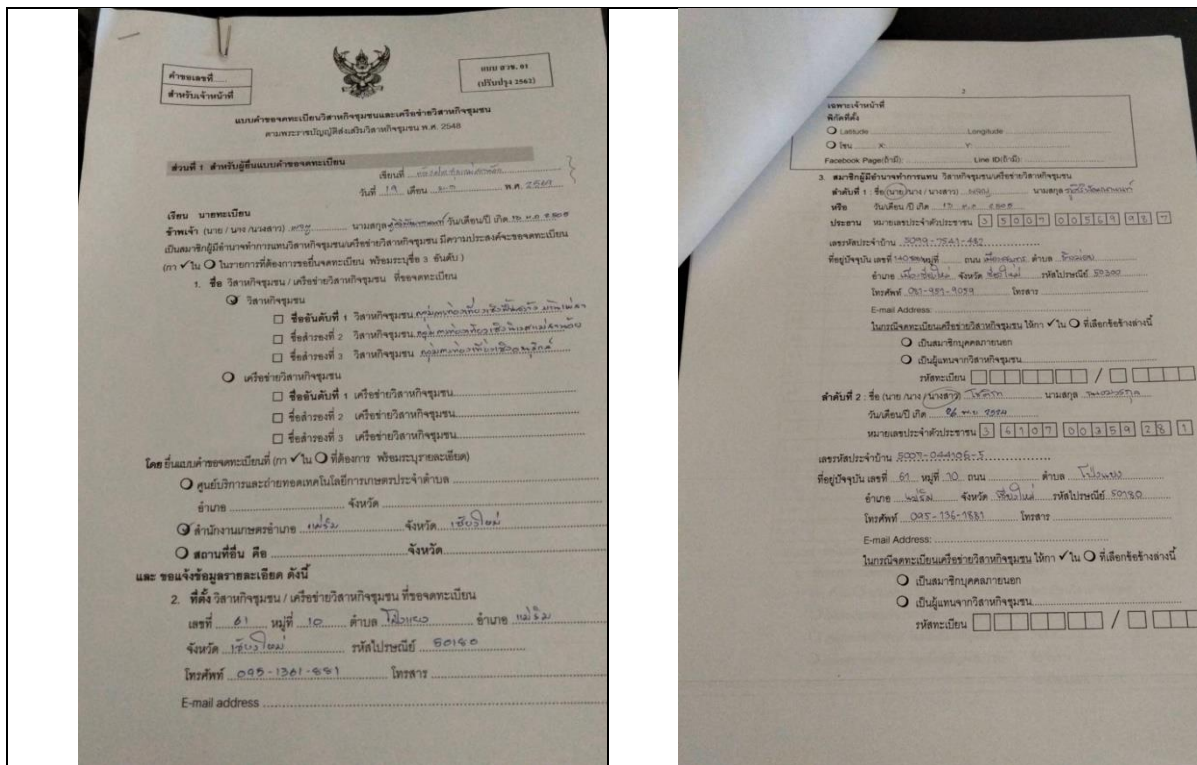
การจัดตั้งกลุ่มจะดำเนินการผ่านการประชุมหารือของสมาชิกในชุมชน เพื่อกำหนดโครงสร้างองค์กร บทบาทหน้าที่ และ ข้อปฏิบัติร่วมกัน โดยเน้นหลักการมีส่วนร่วม (Participatory Governance) และความโปร่งใสในการบริหารจัดการ พร้อมทั้งยื่นจดทะเบียนกับสำนักงานเกษตรและสหกรณ์อำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 30 มกราคม 2569 (ปัจจุบันอยู่ระหว่างการรออนุมัติ) โดยมีรายละเอียดการดำเนินงาน ดังนี้

โครงสร้างกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่สร้าง บ้านแม่สา

ตำแหน่ง	หน้าที่ความรับผิดชอบ
ประธานกลุ่ม	กำหนดทิศทางและนโยบายของกลุ่ม เป็นผู้แทนติดต่อกับหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคีเครือข่าย ควบคุมและติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์
รองประธานกลุ่ม	ช่วยแบ่งเบาภารกิจของประธาน ดูแลกิจกรรมตามที่ได้รับมอบหมาย ทำหน้าที่แทนประธานเมื่อไม่อยู่
ฝ่ายบัญชีและการเงิน	จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย ดูแลเงินกองกลางและการกระจายผลประโยชน์ จัดทำรายงานการเงินเสนอต่อที่ประชุม
ฝ่ายเลขานุการ	บันทึกการประชุมและจัดเก็บเอกสารสำคัญ จัดทำหนังสือราชการ ประสานงาน ด้านเอกสาร และติดตามความคืบหน้าตามมติที่ประชุม

ฝ่ายประสานงานและประชาสัมพันธ์	ติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอก นักท่องเที่ยว และพันธมิตร จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารสู่สมาชิกและชุมชน
ฝ่ายนักสื่อความหมาย	ทำหน้าที่ไกด์ท้องถิ่น ถ่ายทอดเรื่องราว วัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงนิเวศ และดูแลการสื่อสารให้สอดคล้องแนวคิดอนุรักษ์และฟื้นฟูสร้าง
ฝ่ายแม่บ้าน (อาหาร)	จัดเตรียมอาหารและบริการด้านโภชนาการ ใช้วัตถุดิบท้องถิ่น สนับสนุนเกษตรกรอินทรีย์ และพัฒนาสูตรอาหารพื้นบ้าน
ฝ่ายโฮมสเตย์	จัดการที่พักให้ได้มาตรฐานความสะอาดและความปลอดภัย สร้างบรรยากาศต้อนรับแบบวิถีชุมชน และพัฒนาคุณภาพบริการตามเกณฑ์โฮมสเตย์ไทย
ฝ่ายพาหนะ	ดูแลการเดินทางและยานพาหนะ จัดระบบความปลอดภัยด้านการเดินทาง และพัฒนามาตรฐานบริการด้านการคมนาคม
ฝ่ายความปลอดภัย	วางมาตรการความปลอดภัย เตรียมอุปกรณ์ปฐมพยาบาลและแผนฉุกเฉิน ประสานงานกับหน่วยกู้ชีพและหน่วยงานท้องถิ่น
ฝ่ายผลิตภัณฑ์ และกิจกรรม	พัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นและของที่ระลึก ออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และเชื่อมโยงผลิตภัณฑ์กับตลาดและผู้บริโภค

เอกสารการขอขึ้นทะเบียน วิชาสหกิจชุมชน

4. จำนวนสมาชิก สภาที่ประชุมฯ เพื่อชำระค่าจ้างชุมชน
 ระบุชื่อสมาชิกในขณะเลือกตั้งเป็นเจ้าหน้า 6 และหน้า 7
 (ท) ตามที่มีรายชื่อจดทะเบียน (ใบ 6)
 สภาที่ประชุม รวมสมาชิกทั้งหมด 7 ราย (หน้า 6)
 สภาที่ปรึกษาชุมชน รวมสมาชิกทั้งหมด 7 ราย (หน้า 7)

5. กิจกรรมกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ดำเนินการ รวมทั้งหมด 6 กิจกรรม กิจกรรม ดังนี้

ลำดับที่	ส่วนรับ งาน. ผลิตข้อมูล	ชื่อของโครงการ/กิจกรรม
5.1	กลุ่มกิจการ	โครงการ: ปลูก ไม้ดอกไม้ประดับ
5.2	ประเภทกิจการ	โครงการ: ปลูก ไม้ดอกไม้ประดับ
5.3		โครงการ: ปลูก ไม้ดอกไม้ประดับ
5.4		โครงการ: ปลูก ไม้ดอกไม้ประดับ
5.5		โครงการ: ปลูก ไม้ดอกไม้ประดับ
5.6		โครงการ: ปลูก ไม้ดอกไม้ประดับ
5.7		โครงการ: ปลูก ไม้ดอกไม้ประดับ
5.8		โครงการ: ปลูก ไม้ดอกไม้ประดับ
5.9		โครงการ: ปลูก ไม้ดอกไม้ประดับ
5.10		โครงการ: ปลูก ไม้ดอกไม้ประดับ
5.11		โครงการ: ปลูก ไม้ดอกไม้ประดับ
5.12		
5.13		
5.14		
5.15		

หมายเหตุ : ต่อในเอกสารแนบท้ายหน้า 8

6. ลักษณะการประกอบกิจการ ก่อนการขึ้นคำขอจดทะเบียน
 (ท) ไม่เคยประกอบกิจการก่อนการขึ้นคำขอจดทะเบียน
 เคยประกอบกิจการ โดยไม่เป็นนิติบุคคล (ระบุ) ..... กิจการ.....
 เคยประกอบกิจการ โดยเป็นนิติบุคคล (ระบุ) ชื่อกิจการ.....
 ทะเบียนเลขที่.....

7. จ้างเชิกรของรายนามบุคคลที่สอบไว้ในคราวประชุมสภาฯ และได้มอบหมาย
 ไปประกอบกิจการ ดังนี้ (ท) ตามความเป็นจริง
 ตามที่ระบุในใบสมัคร

ไม่เคยประกอบกิจการ หรือ เคยประกอบกิจการ โดยไม่เป็นนิติบุคคล	เคยประกอบกิจการ โดยเป็นนิติบุคคล
☒ 1. หนังสือโอนกรรมสิทธิ์ของสมาชิกซึ่งมีอำนาจ ในการชำระหนี้ของสมาชิกและหรือของสมาชิก ซึ่งมอบหมายให้บุคคลอื่นบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลาย บุคคลแทน	☐ 1. สำเนาเอกสารจดทะเบียนรับ จดทะเบียน
☒ 2. สำเนาบัญชีแสดงรายการค้า ของนิติบุคคล	☐ 2. สำเนาบัญชีแสดงรายการค้า ของนิติบุคคล
☒ 3. สำเนาบัญชีแสดงรายการค้า ของนิติบุคคล	☐ 3. สำเนาบัญชีแสดงรายการค้า ของนิติบุคคล
☒ 4. สำเนาบัญชีแสดงรายการค้า ของนิติบุคคล	☐ 4. สำเนาบัญชีแสดงรายการค้า ของนิติบุคคล
☒ 5. สำเนาบัญชีแสดงรายการค้า ของนิติบุคคล	☐ 5. สำเนาบัญชีแสดงรายการค้า ของนิติบุคคล
☒ 6. สำเนาบัญชีแสดงรายการค้า ของนิติบุคคล	☐ 6. สำเนาบัญชีแสดงรายการค้า ของนิติบุคคล

ทั้งนี้ จ้างเชิกรของรายนามบุคคล และบัญชีผูกบัญชีเพื่อประโยชน์ในการจดทะเบียน
 และประโยชน์ต่อสาธารณะ ทั้งนี้

ลงชื่อ..... ผู้รับแบบคำขอจดทะเบียน
 (.....)
 ลงชื่อ..... พยาน
 (.....)
 ลงชื่อ..... พยาน
 (.....)

ส่วนที่ 2 สำหรับเจ้าหน้าที่ผู้รับแบบคำขอจดทะเบียน
 ให้ตรวจสอบการบันทึกแบบคำขอจดทะเบียนและให้มอบสารหลักฐานตามที่แจ้งใน
 แบบคำขอส่วนที่ 1 ชื่อ / คนส่วนแล้ว เมื่อวันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....
 ลงชื่อ..... ผู้รับแบบคำขอจดทะเบียน
 (.....)
 ตำแหน่ง.....

การพิจารณาของสภาที่ปรึกษา

- สภาที่ปรึกษาชุมชนเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาและดำเนินการขึ้นจดทะเบียน
 ลงมติ ภาวะจดทะเบียนไม่ได้
 สภาที่ประชุม
 สภาที่ปรึกษาชุมชน
 เมื่อ วันที่ ..... เดือน ..... พ.ศ. ....
 ณ สำนักงานสภาที่ปรึกษา..... จังหวัด.....
 และไม่มีต่อทะเบียน /

- ไม่อนุมัติ เนื่องจาก
 ขาดคุณสมบัติตาม พ.ร.บ. ส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548
 ขาดคุณสมบัติตามระเบียบคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน ว่าด้วย
 การขึ้นทะเบียน และการเลิกทะเบียนวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548
 ขาดคุณสมบัติตามประกาศคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนเรื่อง คุณสมบัติ
 หลักเกณฑ์ และการจดทะเบียน ของวิสาหกิจชุมชน
 .....
 .....

ลงชื่อ..... ผู้อนุมัติ
 (.....)
 ตำแหน่ง.....
 นายทะเบียน

บัญชีแบบคำขอ 4
 สำหรับวิสาหกิจชุมชน
 รหัสสมาชิก ..... 7 ..... ราย

รหั	ชื่อ สกุล	หมายเลขประจำตัวประชาชน	เลขที่บัญชี	บัญชี	บัญชี
1.	นางสาว.....	3 5007 00504 49 9	5007-00504-49-9	40,000.00 (เงินฝากออมทรัพย์)	บัญชีออมทรัพย์
2.	นางสาว.....	3 8007 00355 238 1	8007-00355-238-1	61,000.00 (เงินฝากออมทรัพย์)	บัญชีออมทรัพย์
3.	นางสาว.....	1 5007 00514 74 5	5007-00514-74-5	15,000.00 (เงินฝากออมทรัพย์)	บัญชีออมทรัพย์
4.	นางสาว.....	1 5007 00524 62 7	5007-00524-62-7	20,000.00 (เงินฝากออมทรัพย์)	บัญชีออมทรัพย์
5.	นางสาว.....	1 5007 00527 61 5	5007-00527-61-5	30,000.00 (เงินฝากออมทรัพย์)	บัญชีออมทรัพย์
6.	นางสาว.....	2 5007 10007 00 9	5007-10007-00-9	40,000.00 (เงินฝากออมทรัพย์)	บัญชีออมทรัพย์
7.	นางสาว.....	1 5007 00452 74 5	5007-00452-74-5	10,000.00 (เงินฝากออมทรัพย์)	บัญชีออมทรัพย์
8.					

ข้อบังคับหรือข้อตกลงร่วมกันของสมาชิกวิสาหกิจกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่บ้านแม่สา

หมวดที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อ: กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่บ้านแม่สา
2. ที่ตั้ง: รหัสทะเบียน 5007-044106-5 เลขที่ 61 หมู่ที่ 10 บ้านแม่สาซอย ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
3. วันก่อตั้งกลุ่ม: วันที่ 19 มกราคม 2569

หมวดที่ 2 วัตถุประสงค์

4. จัดตั้งขึ้นบนพื้นฐานของ “การมีส่วนร่วมของชุมชน” เพื่อใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ธรรมชาติและฟื้นฟูวัฒนธรรม และสร้างรายได้อย่างเป็นธรรม
5. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนในรูปแบบโฮมสเตย์ ให้มีมาตรฐาน สะอาด ปลอดภัย และสะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น
6. เพื่อสร้างรายได้และกระจายรายได้สู่สมาชิกในชุมชนอย่างเป็นธรรมและยั่งยืน

หมวดที่ 3 ทุนและการบริหารจัดการทุน

7. ที่พักจะต้องชำระเงินเข้ากองทุนในจำนวนของที่พัก 500 บาท/หลัง/ปี

หมายเหตุ - ในกรณีที่มีที่พักหลังใหญ่เกินกว่า 1 ห้องนอนให้ชำระเข้ากองทุนเป็นห้องละ 300 บาท/ห้อง/ปี

- ในกรณีเป็นเต็นท์ถาวรจะต้องชำระเข้ากองทุน 300 บาท/เต็นท์/ปี

- ในกรณีเป็นเต็นท์สนามที่ลูกค้าเข้ามากางเอง 100 บาท/ปี

8. งบสนับสนุนจากหน่วยงานต่าง ๆ

หมายเหตุ - รายได้จากไกด์

- รายได้จากรถนำเที่ยว

- รายได้จากการทำอาหาร

- รายได้จากนักท่องเที่ยว

9. รายได้จากการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว ให้จัดสรรตามหลักการดังนี้

o ส่วนของกองทุนพัฒนาชุมชน เพื่อกิจกรรมสาธารณะ

o ส่วนของกองทุนรักษาป่าและระบบนิเวศ บ้านแม่สา

o ส่วนของกิจกรรมหมู่บ้าน เช่น ค่าใช้จ่ายสำนักงาน หรืออุปกรณ์ร่วม (ถ้ามี)

10. การเบิกจ่ายเงินกองทุน ต้องผ่านการอนุมัติจากคณะกรรมการอย่างน้อยกึ่งหนึ่ง และรายงานต่อที่ประชุมใหญ่

11. ต้องจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายอย่างเป็นระบบ มีหลักฐานชัดเจน ตรวจสอบและมีการสรุปรายรับ - รายจ่าย ทุกเดือน

12. การเปิดบัญชีธนาคารเพื่อใช้ในการดำเนินงานของกลุ่ม ให้เปิดในนามบุคคลตามที่ประชุมมีมติแต่งตั้ง โดยใช้หลักการลงนามร่วมกันไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ผู้มีอำนาจเบิกจ่าย ประกอบด้วย

12.1 ประธานกลุ่ม

12.2 รองประธานกลุ่ม จำนวน 1 ท่าน (แต่งตั้งจากที่ประชุม)

12.3 ผู้รับผิดชอบฝ่ายบัญชีและการเงิน

ทั้งนี้ การเบิก-จ่ายเงินทุกครั้งต้องมีลายมือชื่อร่วมอย่างน้อยสองรายจากสามตำแหน่งดังกล่าว

หมวดที่ 4 การดำเนินงาน

13. การดำเนินงานของกลุ่มยึดหลัก

o โปร่งใส ตรวจสอบได้

o เคารพสิทธิซึ่งกันและกัน

o แบ่งปันผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม

o รักษาคุณค่าทรัพยากรและอัตลักษณ์ท้องถิ่น

14. สมาชิกที่ให้บริการนักท่องเที่ยว ต้องรักษามาตรฐานด้าน

o ความสะอาด ความปลอดภัย และสุขอนามัย

o การต้อนรับด้วยมิตรไมตรีและความเป็นธรรม

o การให้ข้อมูลและสื่อความหมายเกี่ยวกับวิถีชุมชนอย่างถูกต้อง และดูแลนักท่องเที่ยวให้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของชุมชน

15. สมาชิกทุกคนต้องเข้ารับการอบรมหรือพัฒนาทักษะด้านบริการ การสื่อความหมาย และความรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นระยะ

16. สมาชิกกลุ่มฯ สามารถสร้างที่พักตามมาตรฐานที่พักที่ไม่ใช่โรงแรมได้ไม่เกิน 8 หลัง/ผู้ประกอบการ

17. สมาชิกทุกคนมีหน้าที่ร่วมกันในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน เช่น ป่าไม้ ลำธาร วัด ศาลาประชาคม

18. ห้ามตัดไม้ ล่าสัตว์ หรือกระทำการใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ

19. นักท่องเที่ยวต้องได้รับการแจ้งกติกาการเข้าพื้นที่ เช่น ห้ามทิ้งขยะ ห้ามส่งเสียงดัง และห้ามล่วงเกินวัฒนธรรมชุมชน

20. กลุ่มต้องจัดกิจกรรมอนุรักษ์ เช่น ปลูกป่า เก็บขยะ หรือบำรุงแหล่งน้ำอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

21. สมาชิกหรือผู้ที่เริ่มดำเนินการจัดตั้งบ้านพักหรือประกอบกิจการที่พักรายใหม่ภายในพื้นที่ของกลุ่ม ต้องก่อสร้างอาคารในรูปแบบทรงจั่วเท่านั้น โดยใช้วัสดุภายนอกจากธรรมชาติเป็นหลัก ได้แก่ หลังคาหญ้าหรือไม้ไผ่ และฝาผนังเน้นกระจัด ไม้ ไม้ไผ่ หรืออิฐแดง ทั้งนี้การออกแบบต้องคำนึงถึงความกลมกลืนกับภูมิทัศน์ อัตลักษณ์ และวิถีชีวิตของชุมชน

หมวดที่ 5 สมาชิก

22. สมาชิกทุกคนมีสิทธิ์เสนอความคิดเห็นและเข้าร่วมการตัดสินใจในกิจกรรมของกลุ่ม
23. ปัญหาข้อขัดแย้งให้แก้ไขด้วยการปรึกษาหารือ โดยคณะกรรมการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย
24. ส่งเสริมให้สมาชิกช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และร่วมแรงร่วมใจในกิจกรรมของชุมชน
25. กลุ่มส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเยาวชนและคนรุ่นใหม่ เพื่อเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
26. การจัดกิจกรรม วัฒนธรรม หรือผลิตภัณฑ์ใด ๆ ต้องยึดหลักความถูกต้องตามภูมิปัญญาท้องถิ่น
27. สนับสนุนการใช้วัตถุดิบในชุมชน เช่น ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ อาหารพื้นบ้าน งานหัตถกรรมท้องถิ่น
28. ส่งเสริมการแต่งกายด้วยอัตลักษณ์ของชุมชน
29. กลุ่มต้องมีการประเมินผลการดำเนินงานอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการ
30. คณะกรรมการต้องรายงานผลการดำเนินงานและการเงินต่อที่ประชุมใหญ่ประจำเดือน รายไตรมาส และรายปี (ตามความเหมาะสม) เพื่อความโปร่งใส และตรวจสอบได้
31. สมาชิกที่ไม่ปฏิบัติตามข้อกำหนดของกลุ่ม เช่น ทุจริต เอาเปรียบ หรือทำลายชื่อเสียงของกลุ่ม อาจถูกตัดเตือน พักสิทธิ์ หรือพิจารณาให้ออกจากการเป็นสมาชิก

หมวดที่ 6 คณะกรรมการ

32. กลุ่มมีคณะกรรมการบริหาร ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิก มีหน้าที่วางแผน ควบคุม และติดตามการดำเนินงาน โดยมีคณะกรรมการไม่น้อยกว่า 7 คน
  - คณะกรรมการต้องได้รับการคัดเลือกจากสมาชิกของกลุ่มในการประชุมใหญ่ประจำปี หรือการประชุมใหญ่พิเศษตามที่กำหนด
  - คณะกรรมการมีวาระในการดำรงตำแหน่ง 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ได้รับการเลือกตั้ง
  - เมื่อครบวาระ อาจได้รับการแต่งตั้งหรือเลือกตั้งใหม่ได้ แต่ต้องไม่เกิน 2 วาระติดต่อกัน
  - หากตำแหน่งคณะกรรมการว่างลงก่อนครบวาระ ให้ที่ประชุมสมาชิกเลือกตั้งผู้แทนขึ้นมาทำหน้าที่แทนในวาระที่เหลืออยู่
33. การตัดสินใจใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้ทรัพยากร หรือกิจกรรมการท่องเที่ยว ต้องผ่านการประชุมของคณะกรรมการและสมาชิก
34. การบริหารจัดการต้องเป็นไปตามแผนงานและวัตถุประสงค์ของกลุ่มอย่างชัดเจน

หมวดที่ 7 การประชุม

35. วิสาหกิจชุมชนต้องจัดให้มีการประชุมสามัญประจำปี อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง ภายในระยะเวลาไม่เกิน 4 เดือน นับแต่วันสิ้นปีบัญชี

36.การประชุมวิสามัญ อาจเรียกประชุมได้เมื่อ

- (1) คณะกรรมการเห็นสมควร
- (2) สมาชิกไม่น้อยกว่า 2 ใน 3 ของสมาชิกทั้งหมดเข้าชื่อร้องขอ

37.การนัดประชุม ให้แจ้งสมาชิกทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7 วัน โดยระบุวัน เวลา สถานที่ และระเบียบวาระการประชุม

38.องค์ประชุมต้องมีสมาชิกเข้าร่วมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของสมาชิกทั้งหมด จึงจะถือว่าครบองค์ประชุม

39.การพิจารณาใด ๆ ต้องผ่านมติที่ประชุมของคณะกรรมการอย่างน้อย 2 ใน 3

40.การแก้ไขข้อกำหนดนี้ให้ทำได้โดยที่ประชุมใหญ่ของกลุ่ม และต้องได้รับเสียงเห็นชอบไม่น้อยกว่า 2 ใน 3

Workshop 4: การพัฒนาเส้นทางและโปรแกรมท่องเที่ยว

ผลลัพธ์:

- สำรวจและออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวอย่างน้อย 1 โปรแกรม
- พัฒนา Pilot Route ระยะสั้น และแนวคิดเส้นทางระยะยาว
- ใส่ Storytelling และกิจกรรม Nature Positive

ประวัติและพัฒนาการพื้นที่

- บ้านแม่สาบน้อยเป็นชุมชนชาติพันธุ์ม้ง ตั้งอยู่ในพื้นที่ภูเขาสูง เดิมพื้นที่บริเวณดอยส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีการปลูกฝิ่นในอดีต ก่อนจะได้รับการส่งเสริมให้ปรับเปลี่ยนเป็นพืชเมืองหนาว เช่น กาแฟ หอมญี่ปุ่น แครอท และสตอร์ว์เบอร์รี่
- ปัจจุบันพื้นที่บนดอยปลูกผักกาดและกะหล่ำปลีเป็นหลัก (ช่วงหน้าฝน) ส่วนพื้นที่ด้านล่างปลูกพืชระยะสั้น เช่น ผักสลัด
- ในอดีตมีการปลูกสนเพื่อวัดระดับความสูง ต่อมาชุมชนได้รับองค์ความรู้เรื่องผลกระทบทางระบบนิเวศ จึงมีการจำกัดการปลูก และมีแนวคิดฟื้นฟูป่าในรูปแบบที่เหมาะสมมากขึ้น
- พื้นที่ยังมี “แนวกันไฟ” ที่ชุมชนดูแลร่วมกัน ซึ่งสามารถพัฒนาเป็นพื้นที่เรียนรู้ด้านการจัดการไฟป่าได้

อัตลักษณ์วัฒนธรรมม้ง

- มีศาลาก่อนถึงหมู่บ้าน ใช้ประกอบพิธีกรรม เช่น สืบอายุ ต่อชะตา สะเดาะเคราะห์
- พิธีกรรมจะมี “พ่อหมอ” เป็นผู้ประกอบพิธี
- เครื่องแต่งกายม้งสวมใส่ในเทศกาล (ชุดมีน้ำหนักรวมและร้อน)
- มี “ก้วย” สำหรับใส่ของ
- มี 4 ตระกูลหลัก ได้แก่ แซ่ย่าง แซ่ซ้ง แซ่เต๋อ แซ่หาง

การพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยว: “เส้นทางป่าศักดิ์สิทธิ์” และ “เส้นทางดอยผากลอง” จากกระบวนการ Workshop ร่วมกับชุมชน ได้มีการออกแบบ “เส้นทางป่าศักดิ์สิทธิ์” และ “เส้นทางดอยผากลอง” เป็นต้นแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและจิตวิญญาณ ที่เชื่อมโยงทรัพยากรป่าไม้ ความเชื่อ และประวัติศาสตร์ชุมชนเข้าไว้ด้วยกัน เส้นทางดังกล่าวไม่ใช่เพียงเส้นทางเดินป่า แต่เป็น “พื้นที่เรียนรู้” ที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ และแนวทางการท่องเที่ยวเชิงฟื้นฟูสร้าง (Regenerative Tourism)

แนวคิดหลักของเส้นทาง

1. เชื่อมโยงป่า-ความเชื่อ-วิถีชีวิต
2. ลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ (Low Impact Trail)
3. สร้างประสบการณ์แบบ Nature Positive
4. ให้ชุมชนเป็นผู้นำการเล่าเรื่อง (Community-led Storytelling)

โครงสร้างเส้นทาง (ตามแผนที่ชุมชน) จากการวางแผนที่ร่วมกับชุมชน เส้นทางประกอบด้วยจุดสำคัญ ได้แก่

- จุดเริ่มต้นทางเข้าป่า
- จุดพัก/จุดเรียนรู้ระหว่างทาง
- พื้นที่ป่าศักดิ์สิทธิ์
- จุดชมวิวหรือพื้นที่เปิดโล่ง
- เส้นทางกลับเชื่อมหมู่บ้าน

ประเด็นที่ต้องบริหารจัดการ จากการวิเคราะห์ร่วมกัน พบประเด็นสำคัญที่ต้องจัดการ ได้แก่

- การควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว (Carrying Capacity)
- การจัดการขยะในเส้นทาง
- ความปลอดภัยและอุบัติเหตุ
- การกำหนดกติกาการเข้าใช้พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์
- ประสานงานด้านกฎหมายพื้นที่

รูปแบบโปรแกรมเบื้องต้น สามารถออกแบบได้ 2 ระดับ ได้แก่

1. โปรแกรมระยะสั้น (Half Day)

- เดินป่าศึกษาธรรมชาติ
- เรียนรู้ความเชื่อและประวัติพื้นที่
- กิจกรรมสะท้อนคุณค่าป่า

2. โปรแกรมระยะยาว (1 วันเต็ม)

- เดินเส้นทางเต็มรูปแบบ

- เรียนรู้ระบบนิเวศเชิงลึก
- กิจกรรมฟื้นฟู เช่น ปลูกป่า
- สรุบทเรียนร่วมกับชุมชน

โปรแกรมท่องเที่ยวที่ 1 “เส้นทางป่าศักดิ์สิทธิ์ - ดงเชิง”

เส้นทางนี้พัฒนาจากกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยออกแบบให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและจิตวิญญาณ ภายใต้แนวคิด การท่องเที่ยวเชิงฟื้นฟู (Regenerative Tourism) ที่มุ่งลดผลกระทบ และสร้างคุณค่าให้กับป่าและชุมชน

ข้อมูลทั่วไปของเส้นทาง

- ระยะทางรวม: ประมาณ 2.9 กิโลเมตร (ไป-กลับ / วงรอบ)
- ระยะเวลา: 2.5-3 ชั่วโมง
- ระดับความยาก: ปานกลาง
- ขนาดกลุ่ม: ไม่เกิน 10 คน / รอบ
- มีผู้นำทางชุมชนทุกครั้ง

โปรแกรม

ระยะเวลา	รายละเอียดกิจกรรม
ระยะเวลา 15-20 นาที	<p>จุดที่ 1: จุดรวมพลและปฐมนิเทศ (Orientation Point)</p> <p>กิจกรรม:</p> <ul style="list-style-type: none"> • แนะนำชุมชนและแนวคิดป่าศักดิ์สิทธิ์ • ชี้แจงกติกาเส้นทาง (ไม่ทิ้งขยะ ไม่เดินออกนอกเส้นทาง ไม่ส่งเสียงดัง) • อธิบายแนวคิด Nature Positive <p>วัตถุประสงค์:</p> <p>สร้างความเข้าใจและความเคารพก่อนเข้าสู่พื้นที่ป่า</p>
ระยะเวลา 20 นาที	<p>จุดที่ 2: ทางผ่านสู่ป่า (Transition Zone)</p> <p>กิจกรรม:</p> <ul style="list-style-type: none"> • เล่าเรื่องประวัติพื้นที่ • อธิบายการฟื้นฟูดินและพืชคลุมดิน • สังเกตการเปลี่ยนแปลงภูมิทัศน์จากชุมชนสู่ป่า

ระยะเวลา	รายละเอียดกิจกรรม
	วัตถุประสงค์: ให้ผู้เข้าร่วมเข้าใจ “พื้นที่เปลี่ยนผ่าน” ระหว่างวิถีคนกับธรรมชาติ
ระยะเวลา 30 นาที	จุดที่ 3: จุดเรียนรู้ระบบนิเวศ (Forest Learning Point) กิจกรรม: <ul style="list-style-type: none"> • เรียนรู้พรรณไม้ท้องถิ่น • อธิบายระบบนิเวศต้นน้ำ • พุดคุยเรื่องผลกระทบจากไฟป่าและการปลูกพืชเชิงเดี่ยวในอดีต วัตถุประสงค์: สร้างความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม
ระยะเวลา 30 นาที	จุดที่ 4: ต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ กิจกรรม: <ul style="list-style-type: none"> • เล่าเรื่องความเชื่อของชุมชน • อธิบายบทบาทต้นไม้ศักดิ์สิทธิ์ • กิจกรรมสะท้อนความหมาย เช่น ผูกด้ายหรือกล่าวคำขอขมา วัตถุประสงค์: เชื่อมโยงธรรมชาติกับวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ
ระยะเวลา 30-40 นาที	จุดที่ 5: กิจกรรมฟื้นฟู (Nature Positive Activity) กิจกรรมเลือกทำ: <ul style="list-style-type: none"> • ปลูกต้นไม้ • เก็บเมล็ดพันธุ์ • ทำแนวกันไฟเชิงเรียนรู้ วัตถุประสงค์: ให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการสร้างผลกระทบเชิงบวก

หมายเหตุ กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

โปรแกรมท่องเที่ยวที่ 2 “เส้นทางดอยผาหลวง (สาขา 7 - 4)”

โปรแกรมเดินป่าแบบ Soft Adventure สำหรับผู้ที่ต้องการสัมผัสธรรมชาติและเรียนรู้เรื่องราวของดอยผาหลวงในเวลาจำกัด ใช้เวลาเพียงครึ่งวัน (4-5 ชั่วโมง) เดินในระยะทางประมาณ 2.9 กิโลเมตร ผ่านจุดสำคัญทั้งตำนานขุนหลวงวิลังคะ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ และแนวกันไฟของชุมชน พร้อมไกด์ท้องถิ่นถ่ายทอดเรื่องราวประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และการจัดการป่า ภายใต้แนวคิด Nature Positive Tourism ที่มุ่งสร้างประสบการณ์ที่มีความหมาย โดยไม่หนักเกินไปและไม่ต้องพักค้างคืน เหมาะสำหรับกลุ่มศึกษา ดูงาน และนักท่องเที่ยวที่ต้องการกิจกรรมคุณภาพในเวลาที่กระชับ

ข้อมูลทั่วไปของเส้นทาง

- ระยะเวลา: 4-5 ชั่วโมง (ครึ่งวัน)
- ระยะทาง: ประมาณ 2.9 กิโลเมตร (วงรอบหลัก)
- ระดับความยาก: ปานกลาง (Soft Adventure)
- กลุ่มเป้าหมาย: Educational Group / Soft Adventurer / ผู้เข้าพักในชุมชน
- ขนาดกลุ่ม: 5-10 คน
- มีไกด์ชุมชนทุกครั้ง

โปรแกรม

จุดแวะ	รายละเอียดกิจกรรม
สา 7 – สาแกใจ	<p>จุดชมวิวสูงสุดของเส้นทาง</p> <p>สา 7 เป็นจุดสูงสุดของดอยผาหลวง และถือเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางในรูปแบบเดินลง (Downhill Route) พื้นที่แห่งนี้สามารถมองเห็นทัศนียภาพได้กว้างไกล ครอบคลุมอำเภอเมืองเชียงใหม่ และอำเภอแม่ริม รวมถึงมองเห็นศูนย์วิจัยการเกษตรพื้นที่สูงขุนช่างเคี่ยน</p> <p>ในช่วงพระอาทิตย์ตก จะเห็นแสงสีแดงตัดกับขอบฟ้าอย่างชัดเจน จึงเป็นจุดชมวิวที่มีคุณค่าทั้งทางธรรมชาติและประสบการณ์ทางอารมณ์</p> <p>จุดเด่น:</p> <ul style="list-style-type: none"> • จุดชมวิวสูงสุด • มองเห็นพื้นที่รอบด้าน • จุดชมพระอาทิตย์ตก
สา 6 – สาธู / สากลอง	<p>พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และตำนานขุนหลวงวิลังคะ</p> <p>สา 6 เป็นจุดสำคัญทางความเชื่อ ประกอบด้วยรอยพระพุทธรูป 2 ขนาด โดยรอยที่มีขนาดใหญ่และชัดเจนกว่าถือเป็นรอยตามความเชื่อหลัก ส่วนรอยขนาดเล็กอยู่ใกล้กัน</p>

จุดแวะ	รายละเอียดกิจกรรม
	<p>บริเวณเดียวกันมีหินที่มีลักษณะคล้ายควาย และเชื่อมโยงกับตำนานขุนหลวงวิลังคะ ซึ่งเป็นเรื่องเล่าที่เป็นรากฐานของชื่อ “ตอยผากลอง” พื้นที่นี้ถือเป็นเขตศักดิ์สิทธิ์ นักท่องเที่ยวต้องสำรวมกาย วาจา ใจ และปฏิบัติตามกติกาชุมชนอย่างเคร่งครัด</p> <p>จุดเด่น:</p> <ul style="list-style-type: none"> • รอยพระพุทธรูป 2 ขนาด • เรื่องเล่าตำนานขุนหลวงวิลังคะ
<p>สา 5 – สายง (คิดดี)</p>	<p>ม่อนผาคา – จุดเตรียมจิตใจก่อนเข้าสู่พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์</p> <p>คำว่า “สายง” ในภาษาม้งแปลว่า “คิดดี” เป็นจุดที่ชุมชนกำหนดให้ผู้เดินทางได้ทบทวนตนเองก่อนเข้าสู่พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์</p> <p>บริเวณนี้เป็นป่าคา จึงเรียกว่า “ม่อนผาคา” มีความหมายเชิงสัญลักษณ์ว่า ก่อนจะเข้าถึงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ควรตั้งจิตให้ดี ทำดี และเคารพพื้นที่</p> <p>จุดเด่น:</p> <ul style="list-style-type: none"> • พื้นที่เปลี่ยนผ่านทางจิตใจ • เชื่อมโยงธรรมชาติกับความเชื่อ • จุดเล่าเรื่องคุณธรรมและการเคารพป่า
<p>สา 4 – สาปือ (อยากนอน อยากพักผ่อน)</p>	<p>ลานกางเต็นท์และพื้นที่กิจกรรมวิถีม้ง</p> <p>สา 4 เป็นจุดพักหลักของเส้นทาง มีลานกางเต็นท์และมองเห็นวิวป่าสูงเหมาะสำหรับจัดกิจกรรมพักผ่อน หรือรับประทานอาหารกลางวันในโปรแกรมระยะสั้น</p> <p>พื้นที่นี้สามารถจัดกิจกรรมเรียนรู้วิถีม้ง เช่น</p> <ul style="list-style-type: none"> • การทำอาหารพื้นบ้าน • กิจกรรมรอบกองไฟ • การเล่าเรื่องวัฒนธรรม <p>ไฮไลท์อาหารป่าและพืชท้องถิ่น:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ปลีกกล้วย • ดอกแค • หน่อกะหล่ำ

จุดแวะ	รายละเอียดกิจกรรม
	<ul style="list-style-type: none"> • ผักกูด (ก่อนฤดูฝน) • สัมปึ <p>จุดนี้จึงเป็นพื้นที่เชื่อมโยง “ธรรมชาติ – อาหาร – วิถีชีวิต”</p>

หมายเหตุ กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

โปรแกรมท่องเที่ยวที่ 3 “เส้นทางดอยผาถอง (สาที่ 1 – 7)”

เดินป่า Adventure ตามรอยขุนหลวงวิลังคะ เพื่อเรียนรู้ Nature Positive Tourism และการจัดการป่าของชุมชน แนวคิดของเส้นทางนี้ไม่ได้เป็นเพียงกิจกรรมเดินป่าเชิงผจญภัย แต่เป็นการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้แบบลึก (Deep Learning Experience) ที่เชื่อมโยง 3 มิติสำคัญเข้าด้วยกัน ได้แก่ ประวัติศาสตร์ ความเชื่อ และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

ข้อมูลทั่วไปของเส้นทาง

- ระยะเวลา: 2 วัน 1 คืน
- ระยะทาง: ประมาณ 2.9 กม. (วงรอบหลัก) + เส้นเชื่อมต่อ
- ระดับความยาก: ยาก
- กลุ่มเป้าหมาย: Educational Group / Adventurer
- ขนาดกลุ่ม: 5-10 คน
- มีไกด์ชุมชนทุกครั้ง

โปรแกรม

จุดแวะ	รายละเอียดกิจกรรม
สา 1 – สารบัญ	<p>จุดปฐมนิเทศ</p> <ul style="list-style-type: none"> • กฎระเบียบ • แนวคิด Regenerative Tourism • การปฏิบัติตัวในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์
สา 2 – สาชื่อ (อยากเหนื่อย)	<p>เส้นทางขึ้น ทดสอบร่างกาย</p> <p>หมายเหตุ: ขาลงจากสา 2 ไปสา 1 อันตรายกว่า เนื่องจากไบนสนลื่น</p>
สา 3 – สาชู (อยากพักเหนื่อย)	จุดพักและเรียนรู้ป่าดิบเขา

จุดแวะ	รายละเอียดกิจกรรม
สา 4 – สาป้อ (อโยกนอนพัก)	<ul style="list-style-type: none"> • ลานกางเต็นท์ • ทำอาหารวิถีม้ง • กิจกรรมรอบกองไฟ • ไฮไลท์อาหารป่า: ปลีกกล้วย ดอกแค หน่อกะหล่ำ ผักกูด ส้มปี้
สา 5 – สายง (คิดดี)	<p>ม่อนผาคา</p> <ul style="list-style-type: none"> • เตรียมจิตใจก่อนเข้าสู่พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์
สา 6 – สาธู / สากลอง	<ul style="list-style-type: none"> • รอยพระพุทธรูป 2 ขนาด • หินลักษณะคล้ายควาย • ตำนานขุนหลวงวิลังคะ
สา 7 – สาแกใจ	<p>จุดชมวิวสูงสุด</p> <ul style="list-style-type: none"> • เห็นอำเภอเมือง / แมริม • เห็นศูนย์วิจัยเกษตรชุมชนข้างเคียน <p>จุดชมพระอาทิตย์ตก</p>

หมาย
เหตุ

กำหนดการอาจมีการเปลี่ยนแปลงตามความเหมาะสม

Workshop 5: โมเดลธุรกิจ CBT

ผลลัพธ์:

- เข้าใจโครงสร้างรายได้ ต้นทุน และการกระจายผลประโยชน์

กระบวนการดำเนินงาน

ในกระบวนการ Workshop ได้มีการร่วมกันวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของชุมชน พบว่า

- การรับนักท่องเที่ยวยังอยู่ในลักษณะรายบุคคล
- ยังไม่มีระบบจัดเก็บรายได้ส่วนกลางที่ชัดเจน
- มีความต้องการจัดตั้งกองทุนดูแลป่าและแนวกันไฟ
- ต้องการสร้างความเป็นธรรมระหว่างบ้านพักขนาดเล็กและขนาดใหญ่

จึงได้ร่วมกันออกแบบ “โมเดลธุรกิจ CBT ผ่านการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน” โดยกำหนดโครงสร้างที่สามารถนำไปใช้ได้จริง โครงสร้างรายได้ (Revenue Structure) ชุมชนกำหนดแหล่งรายได้หลัก 3 ส่วน ได้แก่

1.1 ค่าธรรมเนียมจากบ้านพัก (เก็บจากเจ้าของบ้านพัก) กำหนดอัตราตามขนาดกิจการ เพื่อความเป็นธรรม ดังนี้

- บ้านพักไม่เกิน 1 ห้อง 500 บาท / หลัง / ปี
- บ้านพักมากกว่า 1 ห้อง 300 บาท / ห้อง / ปี
- ลานกางเต็นท์ 300 บาท / หลัง / ปี
- เต็นท์สนามหรือผู้ให้บริการเสริม 100 บาท / ปี

รายได้ส่วนนี้นำเข้าสู่กองทุนรักษาป่าและระบบนิเวศบ้านแม่สา

1.2 ค่าธรรมเนียมเส้นทางท่องเที่ยว

- 50 บาท / คน สำหรับการใช้เส้นทางเดินป่า
- 10-20 บาท / คน สำหรับการเข้าพัก

เพื่อใช้บำรุงรักษาเส้นทาง ดูแลความสะอาด และสนับสนุนแนวกันไฟ

1.3 รายได้จากโปรแกรมกิจกรรม รายได้จากกิจกรรม เช่น เส้นทางดอยผาหลวง หรือป่าดงซึ้ง จะถูกแบ่งสัดส่วนตามที่กลุ่มกำหนด เช่น

- ค่าตอบแทนไกด์และทีมกิจกรรม
- ค่าอาหารและวัสดุดับ
- กองทุนดูแลป่า
- กองทุนบริหารวิสาหกิจ
- กองทุนเยาวชน

โครงสร้างต้นทุน (Cost Structure) จากการระดมความคิดเห็น พบต้นทุนหลัก ได้แก่

1. ค่าตอบแทนไกด์
2. ค่าอาหารและวัสดุดับ
3. ค่าบำรุงรักษาเส้นทาง
4. ค่าอุปกรณ์ความปลอดภัย
5. ค่าบริหารจัดการกลุ่ม

การเข้าใจต้นทุนอย่างชัดเจนทำให้สามารถกำหนดราคากิจกรรมได้เหมาะสม และไม่กระทบต่อความเป็นธรรมภายในกลุ่ม

การกระจายผลประโยชน์ (Benefit Sharing)

Workshop ได้เน้นย้ำว่า รายได้จากการท่องเที่ยวต้องไม่กระจุกตัวอยู่กับบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่ต้องกระจายสู่สมาชิก และกองทุนส่วนรวม โดยใช้หลักการดังนี้

- หมุนเวียนควมบ้านพักอย่างเป็นธรรม
- แบ่งรายได้บางส่วนเข้ากองทุนกลาง
- สนับสนุนกิจกรรมดูแลป่าและเยาวชน
- รายงานรายรับ-รายจ่ายต่อสมาชิกอย่างโปร่งใส

Workshop 6: การคำนวณต้นทุนและราคา

ผลลัพธ์:

- สามารถคำนวณต้นทุนจริง
- กำหนดราคาที่เหมาะสมและยั่งยืน

กระบวนการดำเนินงาน ในกระบวนการ Workshop ชุมชนได้ร่วมกันวิเคราะห์กิจกรรมท่องเที่ยวหลัก ได้แก่

- เส้นทางเดินป่าดอยผากลอง (Adventure / Soft Adventure)
- เส้นทางป่าดงเชิง
- กิจกรรมพักค้างแรมและอาหารพื้นบ้าน

โดยมีการแยกต้นทุนออกเป็น 2 ประเภทหลัก ได้แก่

1. ต้นทุนคงที่ (Fixed Cost) ต้นทุนที่เกิดขึ้นไม่ขึ้นกับจำนวนนักท่องเที่ยว เช่น

- ค่าบำรุงรักษาเส้นทาง
- ค่าป้ายสื่อความหมาย
- ค่าอุปกรณ์ความปลอดภัย
- ค่าบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน
- เงินสมทบกองทุนดูแลป่า

2. ต้นทุนผันแปร (Variable Cost) ต้นทุนที่เปลี่ยนแปลงตามจำนวนผู้เข้าร่วม เช่น

- ค่าอาหารและวัตถุดิบ
- ค่าตอบแทนไกด์
- ค่าอุปกรณ์กิจกรรม
- ค่าเตรียมสถานที่

- ค่าประกันอุบัติเหตุ (กรณีมี)

การแยกต้นทุนทั้งสองประเภทช่วยให้ชุมชนมองเห็น “ต้นทุนจริงต่อหัว” และสามารถคำนวณจุดคุ้มทุน (Break-even Point) ได้อย่างชัดเจน

การคำนวณต้นทุนต่อกิจกรรม ใน Workshop ได้ทดลองคำนวณต้นทุนต่อหัวของกิจกรรม เช่น ตัวอย่างกรณีโปรแกรมเดินป่า 1 วัน จะมีรายละเอียดราคาดังนี้

- ค่าอาหารต่อคน
- ค่าแรงไกด์ (หารเฉลี่ยตามจำนวนผู้เข้าร่วม)
- ค่ากองทุนป่า
- ค่าบริหารจัดการ

เมื่อรวมต้นทุนทั้งหมดและหารด้วยจำนวนผู้เข้าร่วมขั้นต่ำที่เหมาะสม (เช่น 5-7 คน) จะได้ต้นทุนจริงต่อหัว ซึ่งเป็นฐานข้อมูลสำคัญในการกำหนดราคา

หลักการกำหนดราคา ชุมชนได้เรียนรู้หลักการกำหนดราคา 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. ราคาต้องครอบคลุมต้นทุนทั้งหมด
2. ต้องมีส่วนเผื่อกำไรเพื่อพัฒนาชุมชน
3. ต้องสอดคล้องกับกำลังซื้อและตลาดเป้าหมาย

แนวคิดสำคัญที่เน้นใน Workshop คือ “ราคาที่ถูกเกินไป ไม่ยั่งยืน” การตั้งราคาที่เหมาะสมไม่เพียงสะท้อนคุณค่าของกิจกรรม แต่ยังช่วยรักษามาตรฐานความปลอดภัย และสนับสนุนกองทุนดูแลป่า

ผลลัพธ์ของ Workshop 6

- ชุมชนสามารถคำนวณต้นทุนจริงของกิจกรรมแต่ละประเภทได้
- เข้าใจความแตกต่างระหว่างต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร
- สามารถคำนวณต้นทุนต่อหัวและจุดคุ้มทุนได้
- มีแนวทางกำหนดราคาที่เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทชุมชน
- ตระหนักถึงความสำคัญของการตั้งราคาที่สะท้อนคุณค่าและความยั่งยืน

รายละเอียดโครงสร้างรายได้ทริปปศึกษาแม่สั้น้อย (รวมค่าเดินทาง)

ผู้จัด: Local Alike

จำนวนผู้เข้าร่วม: 9 คน

รายได้รวมทั้งสิ้น: 134,100 บาท

1. โครงสร้างรายได้รวม รายได้ทั้งหมด 134,100 บาท ถูกจัดสรรออกเป็น 4 ส่วนหลัก ดังนี้

(1) รายได้เข้าชมชน จำนวน 33,510 บาท คิดเป็นประมาณ 25% ของรายได้รวม ประกอบด้วย:

- ค่าที่พัก
- ค่าอาหารทุกมื้อ
- ค่าไกด์ท้องถิ่น
- ค่ากิจกรรมเดินป่า
- ค่าการแสดงวัฒนธรรม
- ค่าบริการในพื้นที่

เป็นรายได้ที่กระจายตรงสู่ครัวเรือน กลุ่มไกด์ กลุ่มแม่ครัว และกลุ่มกิจกรรมในชุมชน

(2) รายได้เข้ากองทุนชุมชน จำนวน 450 บาท (คิดจากค่าธรรมเนียม 50 บาท × 9 คน)

กองทุนนี้ใช้สำหรับ:

- การดูแลเส้นทางเดินป่า
- การจัดการแนวกันไฟ
- การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ

(3) รายได้เข้าผู้จัด (Tour Operator) จำนวน 48,759 บาท (รวม VAT 7% และหัก ณ ที่จ่าย 3%)

คิดเป็นประมาณ 36% ของรายได้รวม ครอบคลุม:

- การออกแบบโปรแกรม
- การบริหารจัดการ
- การตลาด
- การประสานงาน
- ความเสี่ยงและประกันภัย

(4) ค่าเดินทาง ไกด์หลัก และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ จำนวน 51,381 บาท คิดเป็นประมาณ 38% ของรายได้รวม

ประกอบด้วย:

- รถตู้/รถรับส่ง
- ค่าน้ำมัน
- ไกด์หลัก (Main Guide)

- ค่าประกัน
- ค่าเตรียมอุปกรณ์
- ค่าใช้จ่ายบริหารภายนอกพื้นที่

สรุปภาพรวมการกระจายรายได้

หมวด	จำนวน (บาท)	สัดส่วน โดยประมาณ
รายได้รวม	134,100	100%
เข้าชมชน	33,510	~25%
เข้ากองทุน	450	~0.3%
ผู้จัด	48,759	~36%
ค่าเดินทาง/อื่น ๆ	51,381	~38%

วิเคราะห์เชิงโมเดลธุรกิจ

1. ชุมชนได้รับรายได้ตรง 33,510 บาท ต่อทริป
2. มีกลไกกองทุนสิ่งแวดล้อมแยกชัดเจน
3. โครงสร้างราคาโปร่งใส แยกส่วนชัดเจน
4. รายได้หมุนเวียนเข้าสู่หลายกลุ่มในพื้นที่
5. ผู้จัดสามารถรักษามาตรฐานการบริการและความเสี่ยงได้

หมายเหตุเชิงโมเดลธุรกิจ

- มีการเก็บค่าธรรมเนียมชุมชน 50 บาท/คน เพื่อสมทบกองทุนดูแลป่าและระบบนิเวศ
- รายได้กระจายไปยังหลายภาคส่วน ได้แก่ บ้านพัก โกสต์ แม่ครัว กลุ่มวัฒนธรรม และกองทุนป่า
- ลูกค้าสามารถเลือกกิจกรรมตามงบประมาณและความสนใจได้
- เก็บข้อมูลรายได้ของชุมชนผ่าน google sheet เพื่อให้สามารถช่วยเหลือชุมชนในการเก็บรายได้อย่างเป็นรูปธรรม

Link: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1j-beNTrBl8eTsP07eP5i_laPp9Z8bUi4NX-Drxw9nW8/edit?gid=0#gid=0

การพัฒนาระบบการเงินและกองทุน

การจัดการการเงินและกองทุนของกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงฟื้นฟูสร้างบ้านแม่สา

จากการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติและวัฒนธรรมของชุมชน เช่น เส้นทางดอยผาแดง และป่าดงซัง พบว่า “ระบบการเงิน” เป็นหัวใจสำคัญของความยั่งยืน หากไม่มีโครงสร้างการจัดเก็บและกระจายรายได้ที่ชัดเจน อาจเกิดปัญหาความไม่โปร่งใส ความไม่เป็นธรรม และความขัดแย้งในระยะยาว ดังนั้น ชุมชนจึงได้ร่วมกันพัฒนา “ระบบการเงินและกองทุนท่องเที่ยว” ควบคู่กับการจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นระบบ โปร่งใส และตรวจสอบได้

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

1. วางแนวทางจัดตั้งกองทุนท่องเที่ยว ชุมชนได้กำหนดแนวทางจัดตั้ง “กองทุนรักษาป่าและระบบนิเวศบ้านแม่สา” โดยมีโครงสร้างการจัดเก็บดังนี้

1) ค่าธรรมเนียมนักท่องเที่ยว

- เก็บ 50 บาท/คน/ทริป
- นำเข้ากองทุนโดยตรง
- ใช้เพื่อดูแลเส้นทาง ปรับปรุงป้ายสื่อความหมาย และสนับสนุนกิจกรรมแนวกันไฟ

จากตัวอย่างทริป 9 คน จะมี เงินเข้ากองทุน = 450 บาท/ทริป

2) ค่าธรรมเนียมจากผู้ประกอบการในชุมชน กำหนดหลักเกณฑ์การสมทบจากเจ้าของบ้านพัก ดังนี้

- บ้านพักที่มีไม่เกิน 1 ห้อง: 500 บาท/หลัง/ปี
- บ้านพักที่มีมากกว่า 1 ห้อง: 300 บาท/ห้อง/ปี
- เต็นท์ถาวร: 300 บาท/หลัง/ปี
- เต็นท์สนาม: 100 บาท/ปี

วัตถุประสงค์:

- สร้างความรับผิดชอบร่วม
- มีงบประมาณดูแลพื้นที่
- ลดปัญหาการแข่งขันด้านราคาโดยไม่เป็นธรรม

2. กำหนดหลักการ Revenue Management ชุมชนได้กำหนดหลักการบริหารรายได้ (Revenue Management) ไว้ 4 ข้อหลัก

1. แยกรายได้เป็นหมวดชัดเจน ตัวอย่างจากทริปมูลค่า 134,100 บาท แบ่งตามหมวดหมู่ได้เป็น ดังนี้

- รายได้เข้าชมชน: 33,510 บาท
- รายได้เข้ากองทุน: 450 บาท
- รายได้ผู้จัด: 48,759 บาท
- ค่าเดินทาง/ค่าไกด์หลัก/อื่น ๆ: 51,381 บาท

การแยกส่วนทำให้เห็นโครงสร้างที่โปร่งใส และลดความเข้าใจผิดเรื่องการแบ่งผลประโยชน์

2. กระจายรายได้หลายภาคส่วน รายได้เข้าชมชนไม่ได้กระจุกอยู่ที่ใครคนใดคนหนึ่ง แต่กระจายไปยังกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน เช่น

- บ้านพัก
- กลุ่มแม่ครัว
- ไกด์ท้องถิ่น
- กลุ่มวัฒนธรรม
- กลุ่มดูแลเส้นทาง

ช่วยสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนร่วมมือกันรักษาทรัพยากร

3. ตั้งราคาบนฐานต้นทุนจริง จาก Workshop 6 ชุมชนได้เรียนรู้การคำนวณต้นทุนจริง แยกเป็น

- ต้นทุนคงที่ (ป้าย เส้นทาง อุปกรณ์ ความปลอดภัย)
- ต้นทุนผันแปร (อาหาร ไกด์ คาร์ถ)

การกำหนดราคาจึงไม่ใช่การตั้งราคาตามความรู้สึก แต่เป็นราคาที่ครอบคลุมต้นทุนและเพื่อการพัฒนาในอนาคต

4. สร้างกลไกสำรองความเสี่ยง รายได้บางส่วนถูกกันไว้สำหรับกิจกรรมส่วนรวมที่มีความจำเป็น (ตามการตกลงกันของกรรมการและสมาชิกกลุ่ม) เช่น

- การซ่อมแซมเส้นทาง
- กรณีฉุกเฉิน
- การฝึกอบรมไกด์
- การพัฒนาศักยภาพเยาวชน

เตรียมวางระบบบัญชีที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ชุมชนได้พัฒนาแนวทางระบบบัญชี แบ่งเป็น 2 ข้อหลัก ดังนี้

1. บันทึกรายรับรายจ่ายแยกหมวด

แยกเป็น:

- รายได้รวม
- รายได้เข้าชุมชน
- รายได้เข้ากองทุน
- รายได้ผู้จัด
- ค่าใช้จ่ายภายนอก

ตามแบบฟอร์มตารางรายได้ที่พัฒนาร่วมกัน

2. สรุปรายงานทุกทริป โดยมีข้อมูลที่ต้องดำเนินการเก็บ ดังนี้

- จำนวนผู้เข้าร่วม
- รายได้รวม
- รายได้กระจายแต่ละส่วน

เก็บข้อมูลรายได้ของชุมชนผ่าน google sheet เพื่อให้สามารถช่วยเหลือชุมชนในการเก็บรายได้อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อช่วยให้สมาชิกทุกคนตรวจสอบได้

Link: https://docs.google.com/spreadsheets/d/1j-beNTrBl8eTsP07eP5i_laPp9Z8bUi4NX-Drxw9nW8/edit?gid=0#gid=0

ผลกระทบเชิงบวกที่คาดว่าจะเกิดขึ้น

1. ลดความขัดแย้งเรื่องเงิน
2. เพิ่มความเชื่อมั่นของสมาชิก
3. เพิ่มความน่าเชื่อถือกับหน่วยงานภายนอก
4. สร้างกลไกดูแลอย่างเป็นระบบ
5. ทำให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมืออนุรักษ์จริง

สรุปภาพรวม

การพัฒนากระบวนการเงินและกองทุนครั้งนี้ ไม่ใช่เพียงการจัดเก็บเงิน แต่เป็นการวาง “โครงสร้างความยั่งยืน” ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยชุมชนสามารถ:

- วางแนวทางจัดตั้งกองทุนท่องเที่ยวได้ชัดเจน
- กำหนดหลักการ Revenue Management ที่เป็นธรรม
- เตรียมระบบบัญชีที่โปร่งใส ตรวจสอบได้

ซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญของโมเดลการท่องเที่ยวเชิงฟื้นฟูสร้าง (Regenerative Tourism) ของบ้านแม่สาในระยะยาว

Workshop 7: มาตรฐานการบริการและความปลอดภัย

ผลลัพธ์:

- กำหนดแนวปฏิบัติด้านคุณภาพและความปลอดภัย
- ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลนักท่องเที่ยว

เพื่อยกระดับคุณภาพการให้บริการของกลุ่มการท่องเที่ยวเชิงฟื้นฟูสร้างบ้านแม่สา ให้มีมาตรฐานที่ชัดเจนทั้งด้านการบริการ การสื่อความหมาย และความปลอดภัย โดยเฉพาะกิจกรรมเดินป่าในพื้นที่ธรรมชาติที่มีความชันและมีข้อจำกัดด้านฤดูกาล

1. กระบวนการดำเนินงาน

Workshop นี้ใช้แนวทางการระดมความคิดเห็นร่วมกับสมาชิกกลุ่มไกด์ เจ้าของบ้านพัก และผู้ประสานงานหลักของชุมชน โดยพิจารณาจากสถานการณ์จริงของพื้นที่ เช่น

- เส้นทางบางช่วงมีความชันและไบนสนทำให้ลื่น
- มีข้อจำกัดการเปิดเส้นทาง (ตุลาคม-กุมภาพันธ์)
- พื้นที่ป่าศักดิ์สิทธิ์ต้องมีข้อปฏิบัติพิเศษ
- การเข้าพื้นที่ต้องมีไกด์ทุกครั้ง

จากการแลกเปลี่ยน จึงได้กำหนดแนวปฏิบัติร่วมกันใน 3 ด้านหลัก ได้แก่ คุณภาพบริการ ความปลอดภัย และการสื่อสาร

2. ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น

2.1 กำหนดแนวปฏิบัติด้านคุณภาพและความปลอดภัย

1) มาตรฐานก่อนเริ่มกิจกรรม

- แจกข้อมูลโปรแกรม ระดับความยาก และข้อจำกัดล่วงหน้า
- แนะนำการแต่งกายที่เหมาะสม (รองเท้ากันลื่น เสื้อแขนยาว ฯลฯ)
- แจกกฎระเบียบการเข้าป่า เช่น ห้ามส่งเสียงดังในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์
- ตรวจสอบสุขภาพเบื้องต้นของนักท่องเที่ยว
- จำกัดจำนวนกลุ่ม 5-10 คนต่อรอบ

2) มาตรฐานระหว่างกิจกรรม

- มีไกด์ชุมชนอย่างน้อย 1-2 คนต่อกลุ่ม
- เตรียมอุปกรณ์ปฐมพยาบาลเบื้องต้น
- เตรียมไม้เท้าบริเวณทางชัน
- ห้ามนำรถมอเตอร์ไซด์เข้าสู่เส้นทางเดินป่า
- กำหนดจุดพักที่ชัดเจน เช่น ส่า 3 และ ส่า 4
- จัดการขยะโดยใช้หลัก “นำเข้า-นำออก”

3) มาตรฐานด้านฤดูกาล

- งดเปิดเส้นทางช่วงมีความเสี่ยงสูง เช่น เดือนมีนาคม (ใบสนลั่น)
- ประเมินสภาพอากาศก่อนนำกลุ่มขึ้นเขา
- เตรียมรถสำรองในกรณีฉุกเฉิน (โดยเฉพาะจุดส่า 7)

4) มาตรฐานในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์

- ชี้แจงข้อปฏิบัติก่อนถึงพื้นที่
- ส่งเสริมให้สงบจิตใจ ลดเสียงรบกวน
- อธิบายความเชื่อเป็นภาษาม้งก่อน แล้วจึงแปลเป็นภาษาไทย
- ดูแลไม่ให้เกิดการลบหลู่หรือทำลายพื้นที่

2.2 ตระหนักถึงความสำคัญของการดูแลนักท่องเที่ยว

Workshop ทำให้สมาชิกตระหนักว่า “ความปลอดภัยไม่ใช่ต้นทุน แต่คือความน่าเชื่อถือของชุมชน” ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นได้แก่

- เข้าใจบทบาทของไกด์ในฐานะผู้นำกลุ่มและผู้รับผิดชอบความปลอดภัย
- เห็นความสำคัญของการอบรมปฐมพยาบาล
- เข้าใจว่าการสื่อสารที่ดีช่วยลดความเสี่ยง

- ตระหนักว่าประสบการณ์ที่ดีจะนำไปสู่การบอกต่อและความยั่งยืน
- 3. การพัฒนาต่อเนื่อง** จาก Workshop ชุมชนเสนอแนวทางพัฒนาเพิ่มเติม ได้แก่
- จัดอบรม First Aid ให้กับไกด์
  - จัดทำป้ายสื่อความหมายชื่อต้นไม้และพืชสมุนไพร
  - พัฒนาคู่มือไกด์ชุมชน (Guide Manual)
  - กำหนด Check List ความพร้อมก่อนรับนักท่องเที่ยว

สรุปภาพรวม

Workshop 7 เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้ชุมชนเข้าใจว่ามาตรฐานบริการและความปลอดภัย คือรากฐานของการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่สร้าง ชุมชนสามารถ:

- กำหนดแนวปฏิบัติด้านคุณภาพและความปลอดภัยได้ชัดเจน
- วางระบบดูแลนักท่องเที่ยวตั้งแต่ก่อน ระหว่าง และหลังทำกิจกรรม
- สร้างความเชื่อมั่นให้กับนักท่องเที่ยวและพันธมิตรภายนอก

ผลการดำเนินงานด้านการอบรมพัฒนาทักษะอาชีพด้านการเกษตรสมัยใหม่และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

หลักการและเหตุผล

บ้านแม่สาบน้อยเป็นชุมชนบนพื้นที่ภูเขาที่มีความโดดเด่นทั้งในด้านทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม โดยมีระบบนิเวศป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ แหล่งน้ำธรรมชาติ และภูมิทัศน์ที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขณะเดียวกันชุมชนยังคงรักษาอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งไว้ได้อย่างเข้มแข็ง ทั้งในด้านวิถีชีวิต ความเชื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และความสัมพันธ์ระหว่างคนกับธรรมชาติ ซึ่งถือเป็น “ทุนทางสังคมและวัฒนธรรม” ที่มีศักยภาพสูงในการต่อยอดเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าชุมชนจะมีศักยภาพด้านทรัพยากรที่โดดเด่น แต่ยังคงเผชิญกับข้อจำกัดสำคัญ โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ซึ่งยังขาดโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการพัฒนาทักษะอาชีพที่เชื่อมโยงกับบริบทของชุมชนอย่างเป็นระบบ ส่งผลให้เยาวชนส่วนหนึ่งยังไม่เห็นแนวทางในการสร้างรายได้จากทรัพยากรที่ตนเองมีอยู่ และมีแนวโน้มออกไปทำงานนอกพื้นที่มากขึ้น อันอาจนำไปสู่การสูญเสียทุนมนุษย์และการสืบทอดองค์ความรู้ท้องถิ่นในระยะยาว

ด้วยเหตุนี้ โครงการฯ จึงมุ่งส่งเสริมให้เยาวชนในพื้นที่ได้รับการฝึกทักษะอาชีพที่ชุมชนดำเนินงานอยู่ในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นการเกษตรสมัยใหม่ที่เน้นความยั่งยืน หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและฟื้นฟู เพื่อให้สามารถนำทักษะเหล่านี้ไปประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

การเกษตรสมัยใหม่

เนื่องจากมูลนิธิไทยซัมมิทพัฒนาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทักษะและองค์ความรู้เกี่ยวกับการทำเกษตรกรรมให้กับเด็กเยาวชนในหมู่บ้านแม่सान้อย อ.แม่ริม จ.เชียงใหม่ ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกับโครงการ PES เพื่อส่งเสริมและเพิ่มศักยภาพชุมชนในการดูแลรักษาป่าและพัฒนาเศรษฐกิจในหมู่บ้านจากกิจกรรมพัฒนาเรื่องท่องเที่ยวชุมชนและการทำเกษตรสมัยใหม่ ได้แก่ การปรับใช้เทคโนโลยีโรงเรือน การทำสวนสมุนไพรพื้นบ้าน และการฟื้นฟูสวนพฤกษศาสตร์พื้นบ้าน เป็นต้น ทั้งนี้ เด็กและเยาวชนซึ่งเป็นอนาคตของหมู่บ้านควรได้เข้ามามีส่วนร่วมเพื่อรับรู้ถึงทิศทางการพัฒนาด้านเกษตรกรรมในชุมชนของตนเอง รวมถึงได้ทดลองทำกิจกรรมภาคปฏิบัติในพื้นที่ทำเกษตรของคนในชุมชน เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างแรงบันดาลใจให้กับเด็กเยาวชนได้กลับมาพัฒนาการเกษตรในชุมชนหลังจบการศึกษา

ขั้นตอนการดำเนินงาน

กิจกรรมวันที่ 1 : จัดขึ้นเมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน 2568

กิจกรรมมีดังนี้

1) กิจกรรมละลายพฤติกรรม (Ice breaking)

เพื่อให้เด็กและเยาวชนที่มาเข้าร่วมได้ทำความรู้จักกันมากขึ้น โดยเริ่มจากการแนะนำตัว มีกิจกรรมวาดรูปเพื่อนำเสนอความเป็นตัวเอง และรูปร่างที่แสดงถึงมุมมองหรือภาพจำของผู้เข้าร่วมแต่ละคนที่มีต่อหมู่บ้านของตนเอง

2) การอธิบายวัตถุประสงค์ของการจัดค่ายพัฒนาอาชีพเกษตร

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้รับรู้ถึงความพยายามในการฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของคนในชุมชนที่มีมาอย่างต่อเนื่องยาวนานกว่า 30 ปี พร้อมทั้งเข้าใจถึงเหตุผลในการพัฒนาอาชีพเกษตรสมัยใหม่ให้สอดคล้องกับเป้าหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติภายในชุมชนโดยการนำเทคโนโลยีโรงเรือนเข้ามาใช้ รวมถึงการทำเกษตรรูปแบบใหม่ที่ใช้พื้นที่น้อยลงและลดการใช้สารเคมีโดยที่เกษตรกรยังคงมีรายได้ไม่น้อยไปกว่าการทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่ใช้พื้นที่ทำกินและสารเคมีมากกว่าซึ่งมีผลกระทบต่อสุขภาพของเกษตรกรและทำให้พื้นที่ป่าต้นน้ำปนเปื้อนสารเคมี

3) การสำรวจมุมมองของผู้เข้าร่วมที่มีต่อชุมชนและวิธีการทำเกษตรของคนในชุมชน

เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้แลกเปลี่ยนมุมมองซึ่งกันและกัน และเพื่อเป็นการสำรวจข้อมูลพื้นฐานของการทำเกษตรกรรมในหมู่บ้านที่ผู้เข้าร่วมได้รับรู้มา

4) การลงพื้นที่เยี่ยมชมป่าฟื้นฟูและสำรวจพื้นที่เกษตรกรรมในหมู่บ้าน

โดยการเยี่ยมชมพื้นที่ป่าฟื้นฟูทำให้ผู้เข้าร่วมได้เห็นผลงานและความสำเร็จของผู้ใหญ่ในชุมชนที่ได้ร่วมกันฟื้นฟูและรักษาผืนป่าสืบทอดมาให้กับลูกหลาน และได้สำรวจพื้นที่เกษตรกรรมของคนในชุมชนที่ส่วนใหญ่จะทำเกษตรเชิงเดี่ยวที่ต้องใช้พื้นที่จำนวนมากรวมถึงสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ นอกจากนี้ผู้เข้าร่วมยังได้ข้อมูลเกี่ยวกับชนิดพืชผลทางการเกษตรที่เพาะปลูกในชุมชนอีกด้วย

กิจกรรมวันที่ 2 : จัดขึ้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2568*

กิจกรรมมีดังนี้

- 1) การลงพื้นที่สวนเกษตรผักอินทรีย์ของนายบรรพต รัตนดิลกุล ซึ่งเป็นอดีตผู้ใหญ่บ้านหมู่บ้านแม่सान้อย โดยผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้กระบวนการทำสวนผักอินทรีย์อินทรีย์ตั้งแต่การเตรียมพื้นที่ การปลูก จนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต
- 2) ลงพื้นที่โรงเรือนผลิตกล้าพันธุ์ผักเพื่อจำหน่าย โดยผู้เข้าร่วมได้เรียนรู้และทดลองการใช้เครื่องหยอดเมล็ด รวมถึงการดูแลจัดการกล้าพันธุ์ผักภายในโรงเรือนก่อนจำหน่ายให้เกษตรกรในหมู่บ้าน
- 3) การพูดคุยแลกเปลี่ยนเกี่ยวกับระบบการทำเกษตรของชุมชน โดยผู้เข้าร่วมได้เสนอความคิดเห็นถึงแนวทางการพัฒนาเกษตรสมัยใหม่แบบยั่งยืนในหมู่บ้าน

*หมายเหตุ : มีการยกเลิกการจัดกิจกรรมในวันที่ 9 พฤศจิกายน 2568 เนื่องจากเกิดเหตุไข้หวัดใหญ่ระบาด ทำให้เด็กเยาวชนในหมู่บ้านไม่สบาย จึงได้เลื่อนวันจัดกิจกรรมค้ายวันที่ 2 มาเป็นวันที่ 15 พฤศจิกายน 2568

กิจกรรมวันที่ 3 : จัดขึ้นเมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2568

กิจกรรมมีดังนี้

- 1) ลงพื้นที่เรียนรู้การทำโรงเรือนปลูกผักในพื้นที่โครงการหลวงบ้านแม่สาใหม่ซึ่งเป็นหมู่บ้านใกล้เคียง โดยได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ใหญ่บ้านบ้านแม่สาใหม่มาให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการจัดตั้งโรงเรือน การคัดเลือกชนิดพันธุ์ผักที่ตรงกับความต้องการของตลาด ทั้งนี้ ผู้เข้าร่วมได้ฝึกการเก็บผลผลิตภายในโรงเรือนร่วมกับผู้ใหญ่บ้าน และได้เยี่ยมชมโรงเรือนเกษตรที่ปลูกพืชผลหลากหลายชนิดภายในพื้นที่โครงการหลวง
- 2) ผู้เข้าร่วมได้นำเสนอและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับโอกาสในการนำเทคโนโลยีโรงเรือนเข้ามาปรับใช้ในการทำเกษตรของชุมชน

กิจกรรมวันที่ 4 : จัดขึ้นเมื่อวันที่ 14 ธันวาคม 2568

กิจกรรมมีดังนี้

- 1) ลงพื้นที่เรียนรู้ทำกิจกรรมในโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ของตัวแทนกลุ่มวิสาหกิจเกษตรบ้านแม่สาน้อย โดยผู้เข้าร่วมได้ทำกิจกรรมให้อาหารสุกร (หมูดำ) และลงมือเปลี่ยนน้ำในบ่อเลี้ยงปลาและกบ รวมทั้งได้เรียนรู้ข้อมูลจากเจ้าของโรงเรือนเกี่ยวกับขั้นตอนการทำโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ไปจนถึงขั้นตอนการจำหน่าย
- 2) ผู้เข้าร่วมสรุปข้อมูลความรู้ที่ได้รับภายหลังจากเสร็จสิ้นกิจกรรม พร้อมทั้งนำเสนอความคิดเห็นของแต่ละคนเกี่ยวกับแนวทางการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเกษตรกรรมของชุมชนในอนาคต

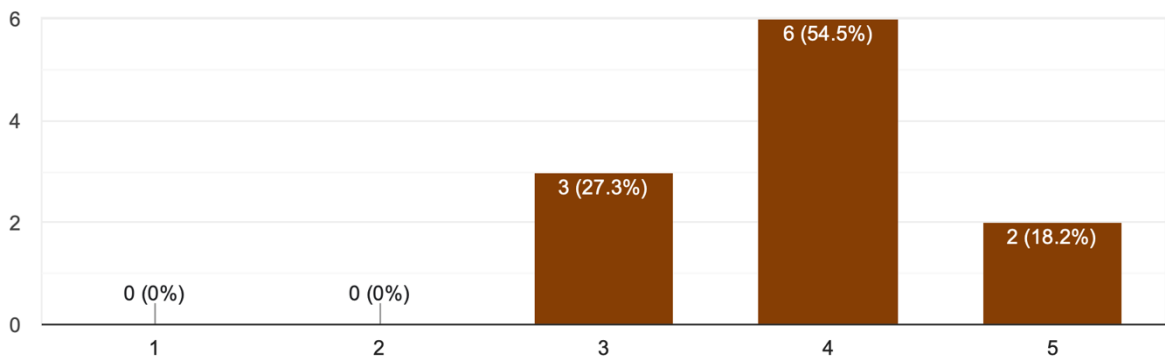
สรุปผลการจัดกิจกรรม

จากการจัดค่ายอบรมพัฒนาอาชีพเกษตรสมัยใหม่ให้กับเด็กเยาวชนในหมู่บ้านแม่สาบน้อยในช่วงเวลา 4 วันนี้ ทำให้ผู้เข้าร่วมได้รับรู้ถึงความพยายามในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของคนในชุมชนพร้อมกับได้เห็นผืนป่าฟื้นฟูซึ่งเป็นความสำเร็จอันน่าภาคภูมิใจของชุมชน และทำให้ผู้เข้าร่วมได้เข้าใจถึงเหตุผลที่มาที่ควรต้องมีการพัฒนาอาชีพเกษตรในชุมชนให้มีความทันสมัยมากขึ้น ใช้พื้นที่น้อยแต่ได้ผลผลิตมากขึ้นอีกทั้งยังได้ลดการใช้สารเคมีเพื่อสุขภาพที่ดีของคนในชุมชน มีความปลอดภัยต่อสิ่งแวดล้อม ที่สำคัญคือผู้เข้าร่วมได้ตระหนักรู้และเกิดแรงบันดาลใจว่าในอนาคตทุกคนเป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะกลับมาช่วยพัฒนาเกษตรกรรมของหมู่บ้านให้มีความยั่งยืนและยังมีอาชีพทำกินให้กับคนรุ่นใหม่ต่อไป

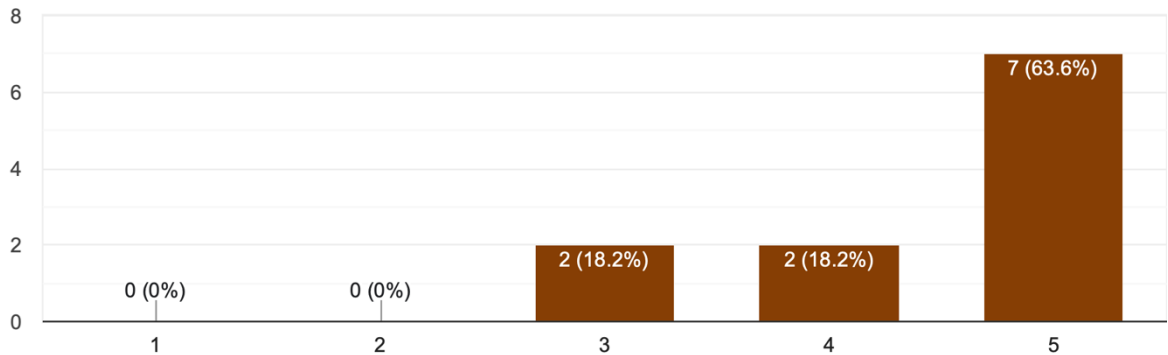
การประเมินหลังจบกิจกรรม

แบบประเมินถูกจัดทำขึ้นเพื่อวัดระดับความรู้ความเข้าใจของเยาวชนที่ได้เข้าร่วมอบรม โดยมีเยาวชนร่วมทำแบบประเมินจำนวน 11 คน โดยมีผลลัพธ์ ดังนี้

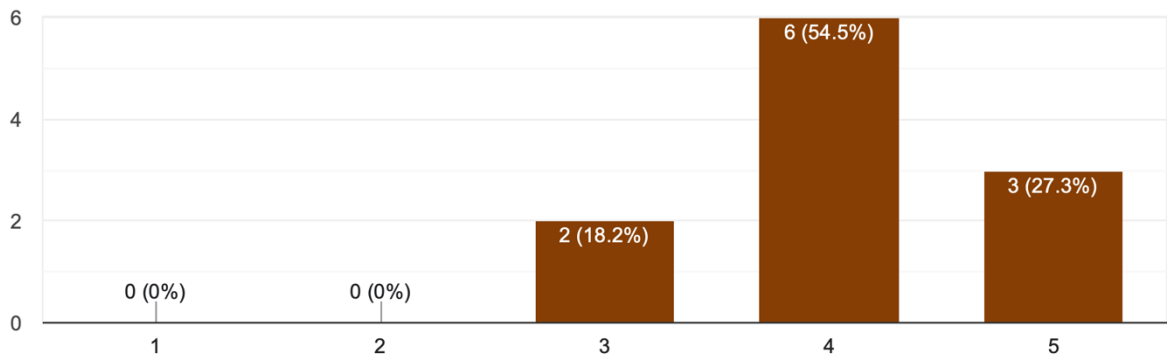
ผู้เข้าร่วมมีความเข้าใจถึงที่มาและเหตุผล ในการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรของชุมชน
คำตอบ 11 ข้อ

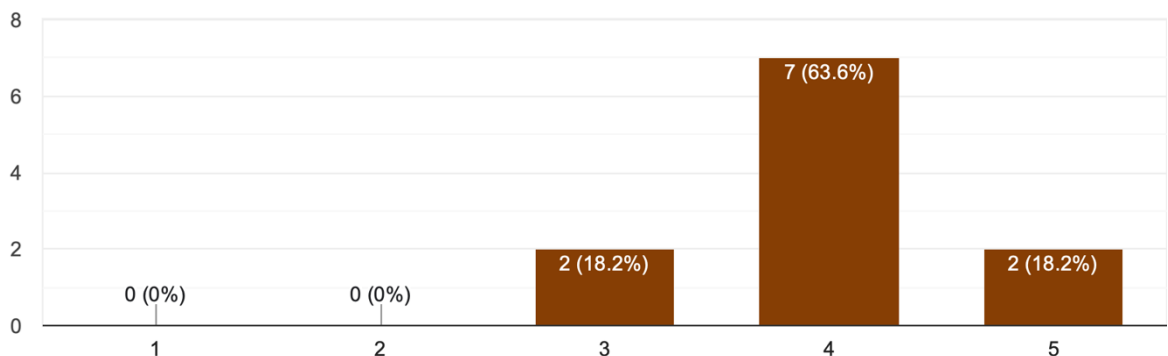
ผู้เข้าร่วมได้ทราบความเป็นมา และเห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ภายในชุมชน
คำตอบ 11 ข้อ

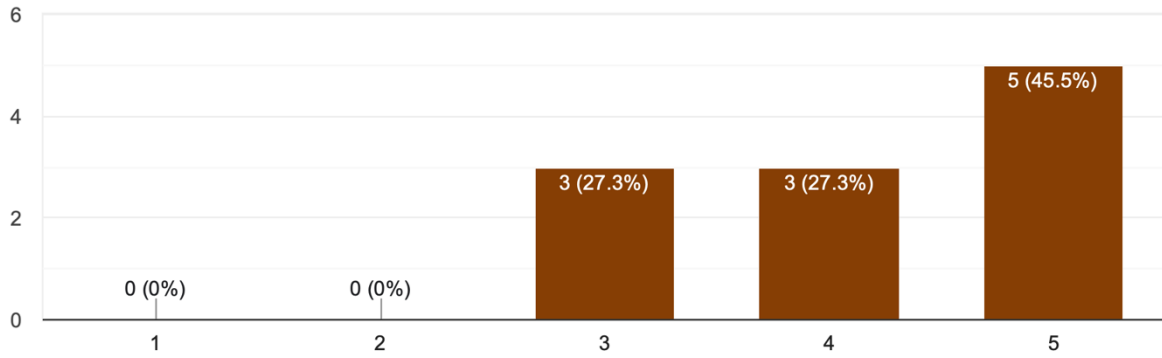
ผู้เข้าร่วมเห็นความจำเป็นในการพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรของชุมชนให้สอดคล้องไปกับการอนุรักษ์ป่าไม้
คำตอบ 11 ข้อ

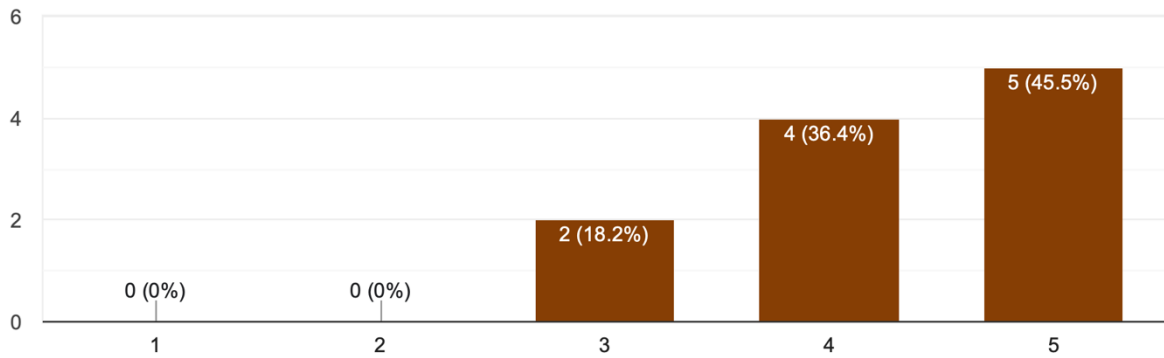
ผู้เข้าร่วมได้ร่วมกันสำรวจและทราบถึงข้อมูลการทำกรเกษตรของคนในชุมชน เช่น เกษตรกรในชุมชนปลูกอะไรบ้าง พื้นที่ทำกินอยู่บริเวณใด เป็นต้น
คำตอบ 11 ข้อ

ผู้เข้าร่วมได้รับความรู้จากการลงพื้นที่เยี่ยมชมตัวอย่างการทำเกษตรโรงเรียนภายในชุมชน
คำตอบ 11 ข้อ

ผู้เข้าร่วมมีความมุ่งมั่นที่จะกลับมาพัฒนาอาชีพด้านการเกษตรในชุมชนของตนเอง
คำตอบ 11 ข้อ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การพัฒนาอาชีพผ่าน “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศควบคู่กับการฟื้นฟูป่า” ไม่ใช่เพียงการสร้างรายได้ แต่เป็นการวางรากฐานของระบบเศรษฐกิจชุมชนที่เชื่อมโยงกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยมีเป้าหมายสำคัญ ได้แก่

- การสร้างรายได้จากฐานทรัพยากรเดิมของชุมชน โดยไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม
- การส่งเสริมบทบาทของเยาวชนให้เป็น “ผู้ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวชุมชน” และ “ผู้ถ่ายทอดอัตลักษณ์”
- การสร้างความสมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ผ่านกลไกการท่องเที่ยว

เพื่อตอบโจทย์ดังกล่าว กิจกรรมอบรมครั้งนี้ได้ถูกออกแบบภายใต้แนวคิด “การเรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริง (Experiential Learning)” ซึ่งมุ่งเน้นให้เยาวชนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริงในพื้นที่ ทั้งในด้านการนำทาง การสื่อความหมาย การดูแลนักท่องเที่ยว และการจัดการความปลอดภัย โดยมีการผสมผสานองค์ความรู้จากชุมชนเข้ากับกระบวนการเรียนรู้สมัยใหม่

กระบวนการดังกล่าวจะช่วยให้เยาวชนไม่เพียงแต่ “เข้าใจ” การท่องเที่ยว แต่สามารถ “ลงมือทำได้จริง” และ “พัฒนาเป็นอาชีพได้” ในอนาคต อีกทั้งยังเป็นการสร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ของตนเอง และเสริมสร้างแรงจูงใจในการมีส่วนร่วมพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่อง

ท้ายที่สุด การดำเนินกิจกรรมนี้จึงถือเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนา “คนรุ่นใหม่ของชุมชน” ให้เป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งจะนำไปสู่ความยั่งยืนของชุมชนทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระยะยาว

เกณฑ์การคัดเลือกเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ตามแผนพัฒนา

กลุ่มเป้าหมาย:

“นักพัฒนาชุมชนรุ่นเยาว์” ที่มีทั้งความรู้ ความตั้งใจ และความพร้อมที่จะเรียนรู้และเติบโตไปพร้อมกับชุมชน

1. คุณสมบัติพื้นฐาน (Minimum Qualifications)

ผู้สมัครต้องมีคุณสมบัติตรงตามข้อกำหนด ดังนี้

1. เป็นนักเรียนระดับ ประถมศึกษาตอนปลาย (ป.4-ป.6) หรือ มัธยมศึกษาตอนต้น/ตอนปลาย (ม.1-ม.6)
2. อาศัยอยู่ในพื้นที่ หรือมีความผูกพัน/เชื่อมโยงกับชุมชนในภูมิภาคที่สมัคร เพื่อให้เข้าใจบริบทของพื้นที่
3. มีความสนใจจริงจังกังด้านการพัฒนาชุมชน การท่องเที่ยวโดยชุมชน หรือกิจกรรมเพื่อสังคม
4. สามารถเข้าร่วมกิจกรรมและฝึกอบรมได้ตลอดโครงการ

2. เกณฑ์การพิจารณาเชิงคุณภาพ (Qualitative Criteria)

ผู้สมัครที่ผ่านคุณสมบัติพื้นฐาน จะได้รับการประเมินเชิงคุณภาพจากเอกสารและการสัมภาษณ์ โดยมีสัดส่วนคะแนน ดังนี้

1. **วิสัยทัศน์และแรงบันดาลใจ (Vision & Motivation) – 30%**
  - ความฝันและเป้าหมายที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชน
  - เหตุผลที่อยากเข้าร่วมโครงการ
  - ความตั้งใจและแรงบันดาลใจในการทำสิ่งดีเพื่อชุมชน
2. **ความเป็นผู้นำและการทำงานเป็นทีม (Leadership & Teamwork) – 30%**
  - เคยเป็นหัวหน้ากลุ่ม, ตัวแทนชั้น, หรือมีบทบาทในการจัดกิจกรรม
  - พร้อมรับฟังและทำงานร่วมกับเพื่อน ๆ
  - ความสามารถในการแก้ปัญหาเมื่อทำงานร่วมกับผู้อื่น
3. **ทักษะการสื่อสารและการแสดงออก (Communication & Presentation) – 20%**
  - ความสามารถในการเล่าเรื่อง/ถ่ายทอดความคิดให้เข้าใจง่าย
  - ความกล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม
  - การสื่อสารอย่างสุภาพและสร้างสรรค์
4. **ประสบการณ์และความเชื่อมโยงกับชุมชน (Experience & Community Connection) – 20%**
  - เคยร่วมกิจกรรมในโรงเรียนหรือชุมชน เช่น จิตอาสา, อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม, ส่งเสริมวัฒนธรรม
  - ความรู้หรือความเข้าใจเกี่ยวกับประเพณี วัฒนธรรม หรือสิ่งแวดล้อมในพื้นที่

หมายเหตุ: เกณฑ์นี้สามารถปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับจำนวนผู้สมัครและสภาพบริบทของชุมชน

กลุ่มเป้าหมายในการพัฒนา : นักสื่อความหมายตามแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน จำนวน 20 คน โดยมีรายชื่อผู้เข้าร่วมอบรม ดังนี้

ลำดับ	ชื่อ - นามสกุล
1.	ด.ญ.สุกัญญา ถนอมวรกุล
2.	ด.ญ.มัลลิกา บุลผล
3.	ด.ญ.ลินลนา ถนอมวรกุล
4.	ด.ญ.กัญชพร รัตนติลกุล
5.	ด.ญ.ทิพย์ธารา พุฑูหะวรกา
6.	ด.ญ.ณริดา อย่างอนันต์
7.	ด.ญ.ววรรษมน ถนอมวรกุล

8.	ด.ญ.ชลิตา ถนอมวรกุล
9.	ด.ช.พงศ์วิวัฒน์ ถนอมวรกุล
10.	ด.ช.มิ่งคุณ อย่างอนันต์
11.	ด.ช.ภาณุพงศ์ แสนก้อ
12.	คุณเพ็ญพรรณ กรกัรติการ
13.	นายเลาวิธ ถนอมวรกุล
14.	น.ส.ปิยนารถ ดาศรี
15.	น.ส.โชติกา ถนอมวรกุล
16.	นายปฎิภาณ ปกสิทธิ์
17.	น.ส.โสภา ปกสิทธิ์

การอบรมในครั้งนี้เน้นการพัฒนาทักษะเรื่องการสื่อความหมาย เพื่อการประกอบอาชีพในการรองรับนักท่องเที่ยว
หลักสูตร: ความรู้เบื้องต้นเพื่อทำความเข้าใจบทบาทของนักสื่อความหมาย

การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบที่มีการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยคนในชุมชน มีแนวคิดมุ่งพัฒนาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยวและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพราะไม่เพียงแต่ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ยังเน้นถึงการสร้างศักยภาพของผู้ในชุมชนและคนในท้องถิ่นโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนขึ้นมา ทั้งนี้ผู้ที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในชุมชน คือ นักสื่อความหมาย หรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่น ซึ่งทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการสร้างความรู้ความเข้าใจ โดยนำเสนอความเป็นตัวตนของชุมชนในพื้นที่นั้น ๆ ให้นักท่องเที่ยวได้รับฟัง และเปิดมุมมองการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้มาเยือน ดังนั้นหากนักสื่อความหมายหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นมีความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการนำเสนอ ย่อมสามารถสร้างมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว และสร้างความประทับใจให้กับนักท่องเที่ยวอีกด้วย

วัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมพัฒนานักสื่อความหมายชุมชน

1. เพื่อส่งเสริมให้สมาชิกในชุมชนได้มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการสื่อความหมายท้องถิ่น
2. เพื่อยกระดับการเล่าเรื่องราวในชุมชนให้มีความเหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน
3. เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปถ่ายทอดให้กับเยาวชนในพื้นที่ สร้างการมีส่วนร่วมให้กับเยาวชน

กำหนดการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาอาชีพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและฟื้นฟูป่า บ้านแม่สาบน้อย

วันที่ 7 – 9 มีนาคม 2569

ณ บ้านแม่สาบน้อย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

*****

วันที่ 7 มีนาคม 2569

- 08.30 – 09.30 น. ลงทะเบียนเข้าร่วมกิจกรรม
- 09.30 – 12.00 น. อบรมเชิงปฏิบัติการ “บทบาทและความสำคัญของผู้นำแถวสอง”
- 12.00 – 13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 – 16.30 น. กิจกรรมฝึกการเป็นไกด์นำเส้นทางเดินป่า ทดลองเล่าเรื่องและดูแลกลุ่ม
- 17.00 น. สรุปผลการจัดกิจกรรมประจำวัน

วันที่ 8 มีนาคม 2569

- 09.30 – 12.00 น. อบรมและฝึกปฏิบัติเรื่อง “มาตรฐานการให้บริการและการต้อนรับ
- 12.00 – 13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน
- 13.00 – 16.30 น. การประยุกต์ทุนวัฒนธรรมและวิถีชีวิตท้องถิ่นเป็นกิจกรรมท่องเที่ยว
- 17.00 น. ให้คำแนะนำรายบุคคล และสรุปบทเรียน

วันที่ 9 มีนาคม 2569

- 09.30 – 10.30 น. สรุปประสบการณ์และบทเรียนจากการฝึกปฏิบัติจริง
- 10.30 – 12.00 น. จัดทำแผนพัฒนาการบริการและกิจกรรมในอนาคต พร้อมพัฒนาด้านการประชาสัมพันธ์ออนไลน์ และงานติดต่อประสานงาน

อบรมเชิงปฏิบัติการ “บทบาทและความสำคัญของผู้นำแถวสอง”

เป็นกิจกรรมเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งการมีผู้นำแถวสองถือเป็นส่วนหนึ่งในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ตามเกณฑ์การท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยให้เด็กหรือเยาวชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อส่งเสริมให้เด็กและเยาวชน ได้เห็นถึงความสำคัญในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน เช่น กิจกรรมเดินป่าศึกษาธรรมชาติ วัฒนธรรมชาติพันธุ์ม้ง และการยกระดับผลิตภัณฑ์สินค้าของชุมชน

ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรม

1. แบ่งกลุ่มเยาวชนออกเป็น 2 กลุ่มย่อย เพื่อให้สะดวกต่อการพูดคุยกันมากขึ้น
2. ชวนคิดชวนคุยเกี่ยวกับภาพฝันเรื่องการท่องเที่ยวของเยาวชน โดยวิทยากรด้านการท่องเที่ยว 2 ท่าน
3. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับภาพฝันในการท่องเที่ยวโดยใช้ความรู้ ความเข้าใจจากองค์ความรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมกันวิเคราะห์เกี่ยวกับภาพฝันที่อยากเห็นในอนาคตเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชน โดยสรุปผลได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1

1. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม โดยการเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับชุมชน
2. แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนเป็นที่รู้จักในวงกว้าง
3. การยกระดับอาหาร สินค้า และผลิตภัณฑ์ในชุมชน
4. มีการส่งเสริมการสืบสานวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นของชุมชน
5. การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่เป็นระบบ
6. มีการบริการที่พักชุมชนได้อย่างเป็นระบบ

กลุ่มที่ 2

1. แหล่งท่องเที่ยวใหม่ในชุมชน
2. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เช่น กิจกรรมป็นหน้าผา เพื่อเป็นกิจกรรมดึงดูดให้นักท่องเที่ยวกลุ่มผจญภัย ได้เข้ามาทำกิจกรรมในชุมชน
3. การเพิ่มพื้นที่สีเขียวให้กับชุมชน
4. มีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในชุมชนที่เป็นระบบ
5. มีนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายใหม่ ๆ รวมไปถึงมีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเข้ามาทำกิจกรรมในชุมชน

เนื้อหาในการบรรยายองค์ความรู้การเป็นนักสื่อความหมายที่ดี

“ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการสื่อความหมาย”

การสื่อความหมาย หมายถึง กระบวนการสื่อสารที่กระตุ้นความสนใจ ความรู้สึก และความนึกคิดของผู้มาเยือน โดยเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยว มรดกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติ ช่วยให้ผู้มาเยือนเข้าใจคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว เสริมสร้างประสบการณ์เดินทางรวมทั้งสร้างทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน โดยมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

1. นักสื่อความหมาย มีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนในกิจกรรมสื่อความหมาย มีความรู้ ความเข้าใจ และความภาคภูมิใจในการนำเสนอเรื่องราวในชุมชนของตนเอง
2. เนื้อหาของแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งมรดกทางวัฒนธรรม และธรรมชาติที่ต้องการนำเสนอ แนวคิด ใจความสำคัญของเนื้อหา รายละเอียดข้อมูล รวมทั้งการจัดลำดับข้อมูล
3. นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยี่ยมชม รายละเอียดเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว ได้แก่ อายุ เพศ ภาษา จำนวนผู้มาเยือน ข้อมูลพื้นฐานทางวัฒนธรรม ความสนใจ แรงจูงใจในการเดินทาง และระยะเวลาในการเยี่ยมชมหรือทำกิจกรรม เป็นต้น
4. เทคนิคการเชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ศิลปะการเล่าเรื่อง กิจกรรมสื่อความหมายที่สร้างความประทับใจ โดยพิจารณาบริบทของแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ เส้นทางท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ในการเดินทาง และความสนใจของผู้มาเยือน

“การสื่อความหมายสำคัญอย่างไร”

1. ช่วยพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในคุณค่า วิถีชีวิตของชุมชน ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวเสริมสร้างประสบการณ์เดินทาง สร้างความสนุกสนาน และความประทับใจให้กับผู้เยี่ยมชม
2. ช่วยให้ผู้มาเยือนใช้เวลาอันยาวนานขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว เพิ่มโอกาสในการใช้จ่าย ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจในพื้นที่ ช่วยสร้างงานและรายได้ให้ชุมชนในพื้นที่
3. ช่วยคนในชุมชนได้รวบรวม ค้นคว้า และบันทึกข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น มรดกวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ที่หายไป
4. เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้ชุมชนมีความเข้มแข็ง เกิดความภาคภูมิใจในคุณค่า วิถีชีวิต วัฒนธรรม รวมทั้งอัตลักษณ์ในพื้นที่ ช่วยสร้างทัศนคติที่ดีต่อสมาชิกชุมชน สนับสนุน ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ บริหารจัดการ และพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

“หน้าที่ของนักสื่อความหมาย”

1. การสื่อความหมายไม่ควรที่จะยุ่งยากซับซ้อน ง่ายต่อความเข้าใจ สัมพันธ์กับลักษณะโดดเด่นของแต่ละพื้นที่ และให้คำอธิบายที่แสดงให้เห็นด้วยตาหรือในหนังสืออ่าน
2. นักสื่อความหมายควรเน้นการโน้มน้ามนักท่องเที่ยวให้สนใจการสัมผัสโดยตรงกับธรรมชาติมากกว่าการบอกเล่าต่อกันไป หลีกเลี่ยงการสอนหรือการให้ความรู้แบบเป็นพิธีการในห้องเรียน
3. นักสื่อความหมายควรมีความรู้ ความเข้าใจ และความชำนาญในข้อมูลนั้นๆ อย่างแท้จริง อีกทั้งยังจะต้องสามารถสื่อความหมายออกมาให้นักท่องเที่ยวเข้าใจ เพื่อพัฒนาความรู้ ความตระหนักและความซาบซึ้งในท้องถิ่น
4. นักสื่อความหมายนำเสนอความจริงให้ปรากฏและให้สอดคล้องกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม และพื้นฐานความรู้ของนักท่องเที่ยว

“หลักการในการสื่อความหมายที่ดี”

การสื่อความหมายที่ดีในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนมีเป้าหมายเพื่อสร้างกระบวนการคิด และจดจำให้แก่นักท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์อย่างมีส่วนร่วม ระหว่างนักท่องเที่ยว นักสื่อความหมาย และชุมชน โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้

- สร้างการมีส่วนร่วม ในการสร้างความเชื่อมโยงระหว่างนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว ผ่านการเรียนรู้ ปฏิสัมพันธ์ และร่วมกิจกรรมกับชุมชน
- นำนักท่องเที่ยวไปสู่กระบวนการคิด และร่วมแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับประสบการณ์และสิ่งที่นักท่องเที่ยวได้สัมผัส (Co-Creation)
- กระตุ้นการเรียนรู้ ผ่านการเล่าเรื่องอย่างมีเหตุผล เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าใจถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว

- เพิ่มความรู้และประสบการณ์การท่องเที่ยวอันน่าจดจำ และสามารถสร้างความพึงพอใจสูงสุดของนักท่องเที่ยวด้วยการปลูกฝังทัศนคติที่ดีและการบอกต่อไปยังผู้อื่นได้

สื่อที่เหมาะสมในการสื่อความหมายของการท่องเที่ยว

- ศูนย์บริการข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลผ่านนิทรรศการ เล่าเรื่องของชุมชน
- แผนที่ท่องเที่ยวชุมชน ให้ข้อมูลที่สามารถสร้างความสนใจพื้นที่ของชุมชนได้เป็นอย่างดี และสามารถนำนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่เป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- ป้ายสื่อความหมาย และ QR Code เป็นเครื่องมือที่สามารถสื่อสารโดยตรงจากพื้นที่ท่องเที่ยวสู่นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมาย สามารถสร้างการเรียนรู้ได้ แต่ไม่สามารถสร้างอารมณ์การมีส่วนร่วมให้กับนักท่องเที่ยวได้
- การจัดแสดงนิทรรศการเกี่ยวกับชุมชน เป็นการให้ข้อมูลทั่วไป ซึ่งยังไม่สามารถสร้างการเรียนรู้และรับรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- หนังสือคู่มือท่องเที่ยว หรือ แผ่นพับแนะนำการท่องเที่ยวในชุมชน เป็นการให้ข้อมูลทั้งข้อมูลทั่วไป และข้อมูลเชิงลึกได้
- นักสื่อความหมายประจำแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ที่มีผลต่อประสบการณ์การเรียนรู้และสุนทรียภาพของนักท่องเที่ยว เนื่องจากการใช้นักสื่อความหมายเป็นรูปแบบที่เอื้อโอกาสให้มีการปฏิสัมพันธ์ทั้งระหว่างนักท่องเที่ยวกับนักสื่อความหมาย ได้ค่อนข้างสูง สามารถสร้างความประทับใจในการท่องเที่ยวได้

กิจกรรมออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมได้ร่วมกันออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวโดยใช้แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนเป็นหลัก โดยในการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวได้ใช้องค์ความรู้เกี่ยวกับการเป็นนักสื่อความหมายที่ดีเข้ามาเกี่ยวข้อง มีรายละเอียดดังนี้

จุดที่ 1 แม่สาภูฮ้อ

- เล่าเรื่องราวของลานจอดเฮลิคอปเตอร์ของในหลวงรัชกาลที่ 9 ที่ได้ทรงเสด็จ

จุดที่ 2 คิรินฟาร์ม

- เป็นจุดชมวิวที่ชุมชนได้มีการเลี้ยงแพะเอาไว้ เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ถ่ายรูป

จุดที่ 3 ศูนย์ทอผ้าใยกล้วย

- เล่าเรื่องราววิธีการทอผ้าใยกล้วย และเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ สินค้าของที่ระลึกของชุมชน

จุดที่ 4 โรงสีเก่า

- เรื่องราวของโรงสีในสมัยก่อนที่ใช้กันในอดีต

จุดที่ 5 วัดแม่สาใหม่ ต้นไม้ของพ่อ (ในหลวงรัชกาลที่ 9)

- เรื่องเล่าต้นไม้ทรงปลูกของในหลวงรัชกาลที่ 9

“กิจกรรมรู้เขา...รู้เรา”

เป็นกิจกรรมที่จัดทำเพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมอบรมได้ร่วมกันวางแผน ออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน และร่วมกันวิเคราะห์กลุ่มนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายที่คิดว่าเหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน หรือมีการวางแผนออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน ให้เหมาะสมกับนักท่องเที่ยวในแต่ละกลุ่ม โดยผู้เข้าร่วมกิจกรรมจะต้องมีความเข้าใจ และวิเคราะห์ได้ว่า กลุ่มนักท่องเที่ยวเป็นใคร มาจากไหน ภูมิภาคใด ประเทศไหน ใช้ภาษาอะไรในการสื่อสาร มีพื้นฐานวัฒนธรรมอย่างไร อยู่ในช่วงวัยไหน เดินทางเข้ามาในพื้นที่อย่างไร มาด้วยกันทั้งหมดกี่คน มาทำกิจกรรมอะไร สนใจเรื่องใดเป็นพิเศษ ใช้เวลาที่แหล่งท่องเที่ยวนานเท่าไร ข้อมูลเหล่านี้มีผลต่อการเลือกนำเสนอเนื้อหาสื่อที่นำเสนอและกิจกรรมที่นำเสนอ เพื่อให้มีประสิทธิภาพ และเข้าใจได้ง่าย

กลุ่มเยาวชน นำเสนอการละเล่นที่สนุกสนาน เพลิดเพลิน เนื้อหาไม่สลับซับซ้อน มีการสาธิตให้ดู ให้ทดลองทำ บรรยายให้ฟัง หรือร่วมทำกิจกรรมกับเยาวชนในพื้นที่ รวมทั้งใช้สื่อมัลติมีเดียที่สร้างสรรค์ น่าสนใจ

กลุ่มนักศึกษา นำเสนอด้วยข้อมูลเชิงลึกเพื่อประกอบการทำรายงานหรือวิทยานิพนธ์ มีการกล่าวถึงแหล่งที่มาของข้อมูลหรืออ้างอิงปราชญ์ชาวบ้าน

กลุ่มศึกษาดูงาน สนใจข้อมูลความรู้ด้านการบริหารจัดการเฉพาะเรื่อง และนำเสนอด้วยข้อมูลเชิงลึก

กลุ่มวัยทำงาน นำเสนอข้อมูลเชิงลึก ข้อมูลเชื่อมโยงให้มีความเพลิดเพลิน มีการสาธิตให้ดู ให้ทดลองทำ บรรยายให้ฟัง หรือร่วมทำกิจกรรมกับคนในพื้นที่

กลุ่มผู้สูงอายุ นำเสนอข้อมูลใหม่ที่นักท่องเที่ยวไม่เคยรับทราบมาก่อน ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ สุขภาพจิต คติธรรม วิถีชีวิตและกิจกรรมที่ไม่ใช่พละกำลังมาก

การวางแผนการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

ในการวางแผนการสื่อความหมายในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน จำเป็นต้องมีการออกแบบประสบการณ์นักท่องเที่ยว ซึ่งการออกแบบเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์นี้ นักสื่อความหมายต้องกำหนดเส้นทางในการท่องเที่ยวภายในชุมชนอย่างเหมาะสมกับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในขณะนั้น พร้อมทั้งกำหนดจุดบรรยาย เพื่อเล่าเรื่องราวที่เกี่ยวข้องอย่างสอดคล้องและเป็นลำดับ เพื่อเป็นการสร้างความรู้สึกที่ดีให้กับนักท่องเที่ยว จนนักท่องเที่ยวเกิดความรัก ความห่วงใยในแหล่งท่องเที่ยวที่มาเยือน นอกจากนี้ นักสื่อความหมายยังต้องออกแบบกิจกรรมการมีส่วนร่วมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมได้กับชุมชนได้อย่างเหมาะสม

สิ่งชี้วัดกระบวนการสื่อความหมายที่ดี คือ ความรู้สึกของนักท่องเที่ยว รวมถึงความรู้สึกอบอุ่นจากการต้อนรับความผ่อนคลาย ความรู้สึกสะดวกสบาย และการให้ความสนใจกับสิ่งที่สื่อความหมาย ซึ่งการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวนั้นเริ่มต้นตั้งแต่ก่อนที่นักท่องเที่ยวจะเข้าสู่กิจกรรมการท่องเที่ยว

สิ่งที่จะเสริมบรรยากาศในการเสริมสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยว คือ ลีลาและลูกเล่น ของนักสื่อความหมาย ในการส่งสารที่จะสร้างความพึงพอใจและความประทับใจให้นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมเยือน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ความหมายหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน องค์ความรู้เกี่ยวกับชุมชนหรือกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถมีส่วนร่วมได้

ในการออกแบบประสบการณ์นักท่องเที่ยว หากทำได้อย่างสมบูรณ์จะเกิดประสบการณ์การท่องเที่ยวที่น่าจดจำ ประสบการณ์การท่องเที่ยวที่น่าประทับใจ จะเกิดจาก “ผลลัพธ์” จากการร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน ซึ่งจะมีองค์ประกอบที่สำคัญดังต่อไปนี้

- การสร้างความสัมพันธ์อันดีให้กับนักท่องเที่ยว
- ทักษะการเล่าเรื่อง
- การจัดลำดับความสำคัญ
- สร้างการเรียนรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5
- ทำการสาธิต
- การใช้สิ่งของหรือสื่อต่าง ๆ
- แสดงการเปรียบเทียบระหว่างอดีตกับปัจจุบัน
- แต่งกายให้เข้ากับบริบทวัฒนธรรมของพื้นที่
- ใช้ภาษาท้องถิ่น
- เชิญผู้มาเยือนร่วมกิจกรรม
- สร้างบรรยากาศเยี่ยม พิจารณาวิน เวลา ภูมิอากาศ
- เลือกสถานที่ที่เหมาะสม

- แบ่งกลุ่มผู้มาเยือนเป็นกลุ่มย่อย

“ก่อนจะเล่าอะไรนั้น เราควรเช็คผู้ฟังสักนิด” สังเกตได้จากกิริยาภาษากายของผู้ฟัง ว่าเข้าพร้อมที่จะรับฟังเราหรือไม่ โดยการเช็คภาษากายใน 2 รูปแบบ ดังนี้

ภาษากายมุมบวก

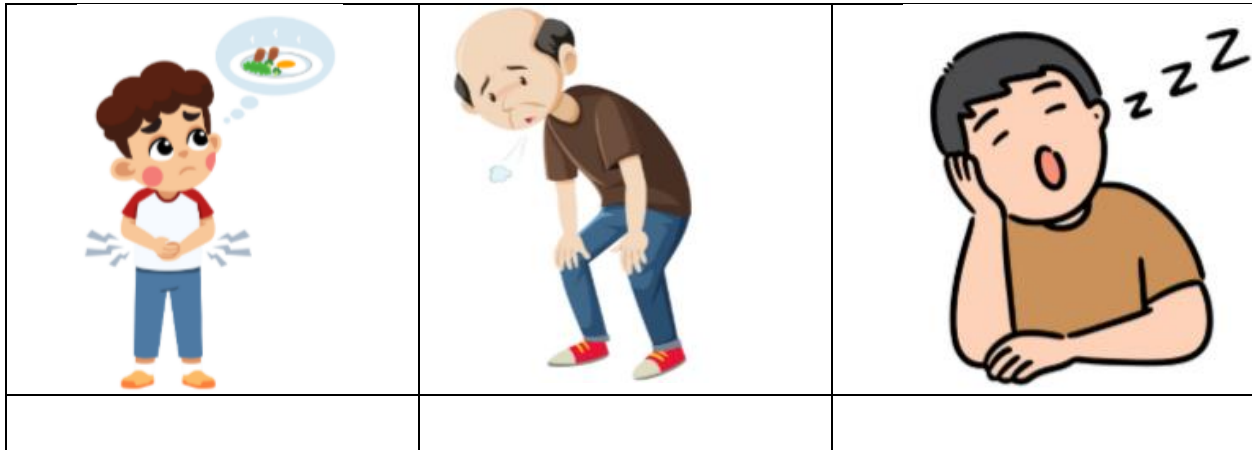
- 1) รอยยิ้ม
- 2) การสบตาผู้ฟังหรือผู้พูดแสดงถึงความสนใจ โดยหากต้องการสร้างความประทับใจ ควรสบตาให้ครบทุกคน แต่ไม่ควรจ้องมองนานจนเกินไป การพูดไม่สบตา อาจแสดงออกถึงความไม่จริงใจหรือขาดความมั่นใจ อาย ตื่นเต้น เขินอายก็เป็นได้
- 3) เปิดรับทัศนคติ สังเกตสีหน้า ท่าทางที่เป็นมิตร จากแววตา รอยยิ้ม ผายมือแบบผ่อนคลายคือลักษณะของผู้ที่พร้อมเปิดรับฟังพูดคุยด้วย
- 4) สีหน้าแสดงความสนใจในเรื่องนั้น ทำให้เห็นได้ว่าผู้ที่สนใจฟังนั้นจะมีลักษณะมีรอยยิ้ม หรือพยักหน้าตามเป็นระยะ อาจเอนตัวมาด้านหน้าแล้วแต่ความสนใจในเรื่องนั้น ๆ ซึ่งเป็นท่าทางของคนที่กำลังสนใจ

ภาพตัวอย่างการแสดงท่าทางในมุมบวก

ภาษากายมุมลบ

- 1) การแสดงออกด้วยลักษณะการนั่งเท้าคาง สีหน้าไม่แสดงออกทางอารมณ์ ตามองแบบไม่ได้ใส่ใจหรือบางทีอาจมีอาการหวาด หรือวังงนอน เป็นต้น
- 2) สนใจสิ่งที่อยู่นอกเหนือจากนักสื่อความหมายกำลังพูด ด้วยการแสดงออกโดยอาการอื่น ๆ เช่น การถ่ายรูป การเซลฟี่ หรือเดินออกห่างจากบริเวณที่นักสื่อความหมายกำลังนำเสนอ
- 3) การแสดงออกถึงอารมณ์ที่ไม่พอใจ เนื่องจากสาเหตุอื่น ๆ ที่แวดล้อมอยู่รอบตัว เช่น อากาศร้อน แดดร้อน หรือฝนตก เป็นต้น

ภาพตัวอย่างการแสดงท่าทางในมุมนลบ

ทักษะการเชื่อมโยงบทสนทนาเชิงโต้ตอบด้วยเรื่องใกล้ตัวเรา

เป็นหัวข้อในการพัฒนาทักษะการเชื่อมโยงบทสนทนา และตอบโต้เรื่องใกล้ตัวในชุมชน ซึ่งเป็นทักษะแรกๆ ของการสร้าง ความประทับใจจากการพบปะ พูดจา ทักทาย ยิ้มแย้มแจ่มใส พร้อมด้วยต้อนรับปะชวณคุษด้วยความ เป็นมิตร เป็นเสมือนเรื่องที่ทำอยู่เป็นประจำ แต่พอเป็นคนที่ไม่สนิทหรือเพิ่งรู้จัก เรามักจะมีปัญหาในการสร้างบทสนทนา

โดยหลักการนั้น ชุมชนควรให้ความสำคัญของการเชื่อมโยงเรื่องราวที่ผ่านมาของผู้มาเยือน พื้นฐานความสนใจ เข้าถึง พฤติกรรม ความต้องการของผู้มาเยือน และคิดถึงสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา สามารถเชื่อมโยงบทสนทนาได้ดังนี้

- 1) การเริ่มสร้างบทสนทนาด้วยคำถาม เพื่อเรียนรู้ผู้มาเยือน ยกตัวอย่างเช่น “เคยมาจังหวัดลำปาง แล้วหรือยังคะ” “คราวที่แล้วมาได้มาถึงแม่มาะไหมคะ” “เชิญนั่งพักก่อนนะคะ ถ้าต้องการอะไรเพิ่มเติมแจ้งได้เลยนะคะ”
- 2) การสร้างบทสนทนาควรทำให้เป็นธรรมชาติ ไม่จำเป็นต้องพูดตามตัวอย่างทั้งหมด เป็นตัวของตัวเอง ใช้ภาษา สำเนียงที่เป็นธรรมชาติแบบฉบับของพื้นที่ สร้างรอยยิ้ม และสีหน้าที่เป็นมิตร เพื่อให้ผู้มาเยือนรู้สึกผ่อนคลาย และสบายใจในการสร้างบทสนทนาต่อไป โดยเริ่มแนวทางการเชื่อมโยงบทสนทนามกับเรื่องราวในพื้นที่อย่างเป็นธรรมชาติ ดังตัวอย่างในตาราง

กำหนดการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาอาชีพการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและฟื้นฟูป่า บ้านแม่सान้อย

วันที่ 14-15 มีนาคม 2569

ณ บ้านแม่सान้อย อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

*****

วันที่ 14 มีนาคม 2569

08.30 – 09.30 น. เดินทางถึงหมู่บ้านแม่सान้อย รับการต้อนรับจากทีมงาน Local Alike และชาวบ้าน

09.30 – 12.00 น. รับนักท่องเที่ยวตัวอย่างร่วมกิจกรรมเดินป่าดงซ่ง ศึกษาธรรมชาติและเรื่องราวความเชื่อที่สืบทอดกันมา

12.00 – 13.00 น. ลิ้มรสอาหารท้องถิ่นและการต้อนรับที่อบอุ่นจากคนในชุมชน

13.00 – 16.30 น. ผู้เข้าร่วมฝึกนำทางและสื่อความหมายเต็มรูปแบบในจุดสำคัญ:

- **ด้านประวัติศาสตร์:** รอยพระบาทรัชกาลที่ 9 , โรงไฟฟ้าพลังน้ำ และต้นบ๊วยทรงปลูก
- **ด้านภูมิปัญญา:** การทำผ้าใยกล้วย (ดาวม่วง) , เครื่องโม่โบราณ และโรงงานกระเป๋
- **ด้านความเชื่อ:** สะพานเชื่อมวิญญาณและความตาย และข้อควรระวังในการเดินป่า

17.00 น. รับฟังคำแนะนำจาก Mentor เพื่อประเมินทักษะการเล่าเรื่องและการดูแลความปลอดภัย

วันที่ 15 มีนาคม 2569

08.30 – 10.30 น. สรุปประสบการณ์จากการปฏิบัติจริง วิเคราะห์ความตั้งใจในการพัฒนาพื้นที่ของชุมชน

10.30 – 12.00 น. พัฒนาแนวทางการดูแลนักท่องเที่ยว อาหาร และที่พักให้ประทับใจยิ่งขึ้น

12.00 – 13.00 น. รับประทานอาหารกลางวัน

13.00 – 16.30 น. เยวชนและกลุ่มผู้นำชุมชน ร่วมสรุปแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน และเดินทางกลับโดยสวัสดิภาพ

ภาพรวมโครงการท่องเที่ยวหมู่บ้านแม่सान้อย

โครงการท่องเที่ยวหมู่บ้านแม่सान้อยถูกพัฒนาขึ้นบนฐานแนวคิด “การท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community-Based Tourism)” ที่มุ่งเน้นการสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่แท้จริง (Authentic Experience) ให้แก่นักท่องเที่ยว ผ่านการมีส่วนร่วมโดยตรงกับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และธรรมชาติของชุมชน จุดเด่นสำคัญของโครงการอยู่ที่ “ความเป็นเจ้าบ้าน” ของคนในชุมชน ซึ่งสะท้อนผ่านการต้อนรับที่อบอุ่น การจัดเตรียมอาหารพื้นถิ่น และการดูแลที่พักในรูปแบบโฮมสเตย์ ทำให้นักท่องเที่ยวไม่ได้เป็นเพียงผู้มาเยือน แต่เป็น “ผู้มีส่วนร่วมในวิถีชีวิตของชุมชน” อย่างแท้จริง นอกจากนี้ โครงการยังทำหน้าที่เป็นพื้นที่ในการถ่ายทอด “เรื่องราวการพัฒนา” ของชุมชน โดยเฉพาะบทบาทของโครงการในพระราชดำริที่มีส่วนสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่ รวมถึงการลุกขึ้นมาจัดการการ

ท่องเที่ยวโดยคนในชุมชนเอง ซึ่งสะท้อนถึงความเข้มแข็งและความตั้งใจในการพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน ในมิติของการพัฒนาอาชีพ โครงการนี้ถือเป็น “แพลตฟอร์มการเรียนรู้” ที่เปิดโอกาสให้เยาวชนและคนในชุมชนได้ฝึกทักษะด้านการท่องเที่ยว ทั้งในด้านการนำทาง การเล่าเรื่อง การบริการ และการจัดการประสบการณ์นักท่องเที่ยว ซึ่งสามารถต่อยอดไปสู่การสร้างรายได้และอาชีพในระยะยาว

กิจกรรมการท่องเที่ยวและจุดเรียนรู้

กิจกรรมการท่องเที่ยวของหมู่บ้านแม่สาบน้อยถูกออกแบบในลักษณะ “เส้นทางการเรียนรู้ (Learning Journey)” ที่ผสมผสานองค์ประกอบด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และธรรมชาติ เพื่อสร้างประสบการณ์ที่มีความหมายและหลากหลาย

1. วิถีชีวิตและภูมิปัญญา

กิจกรรมในส่วนนี้มุ่งเน้นการถ่ายทอดอัตลักษณ์ของชุมชนผ่านการเรียนรู้จากของจริงและคนจริงในพื้นที่ โดยนักท่องเที่ยวจะได้เข้าใจถึง “รากของชุมชน” ทั้งในมิติของประวัติศาสตร์และการปรับตัว

- **เส้นทางการท่องเที่ยวและการเปลี่ยนแปลง** เป็นการเรียนรู้พัฒนาการของชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะผลกระทบจากการเสด็จพระราชดำเนินของรัชกาลที่ 9 ที่นำมาซึ่งโครงสร้างพื้นฐานและการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต เช่น การเข้าถึงพลังงาน น้ำ และการประกอบอาชีพ
- **การทำผ้าใยกล้วยขง (ดาวม่วง)** เป็นกิจกรรมที่สะท้อนภูมิปัญญาท้องถิ่นและอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ม้ง ตั้งแต่กระบวนการเตรียมเส้นใย การทอ ไปจนถึงการแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถต่อยอดเป็นสินค้าเชิงวัฒนธรรม (Cultural Product) ได้

- เครื่องโม่โบราณ แสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตในอดีตและการพึ่งพาตนเองของชุมชน ผ่านเครื่องมือพื้นบ้านที่ยังคงใช้งานได้จริง เป็นการเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบัน

- โรงงานผลิตกระเป๋า เป็นตัวอย่างของการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอาชีพของคนในชุมชน โดยนำทักษะพื้นฐานมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถจำหน่ายได้ สะท้อนแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนและการเพิ่มมูลค่า (Value Added)

2. รอยพระบาทและโครงการในพระราชดำริ

กิจกรรมในส่วนนี้เป็น “จุดเรียนรู้เชิงแรงบันดาลใจ” ที่สะท้อนถึงการพัฒนาพื้นที่อย่างยั่งยืน

- ไฟฟ้าพลังน้ำ แม้ปัจจุบันจะไม่ได้ใช้งานแล้ว แต่ยังเป็นสัญลักษณ์ของการพัฒนาด้านพลังงานที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน และเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาในหลายมิติ

- **ต้นบัวทรงปลูก** เป็นตัวแทนของการส่งเสริมการเกษตรและการฟื้นฟูระบบนิเวศในพื้นที่สูง พร้อมทั้งเป็นจุดเชื่อมโยงเรื่องราวทางประวัติศาสตร์กับการเรียนรู้ด้านสิ่งแวดล้อม

3. ธรรมชาติและความสำเร็จ

กิจกรรมในส่วนนี้เน้นการสร้าง “ความเข้าใจเชิงลึก” ต่อธรรมชาติและระบบความเชื่อของชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

- **ป่าดงแซ้ง - ป่าศักดิ์สิทธิ์** เป็นพื้นที่เรียนรู้ระบบนิเวศจริง ที่นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสความหลากหลายทางชีวภาพ พร้อมทั้งเรียนรู้บทบาทของป่าในฐานะแหล่งอาหาร แหล่งน้ำ และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ของชุมชน
- **สะพานแห่งความเชื่อ** เป็นจุดที่สะท้อนความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตและความตาย ซึ่งช่วยให้เข้าใจมิติทางจิตวิญญาณของชุมชน และสร้างประสบการณ์ที่ลึกซึ้งกว่าการท่องเที่ยวทั่วไป
- **ทักษะการเดินป่าและความปลอดภัย** เป็นการให้ความรู้เชิงปฏิบัติที่จำเป็น ทั้งในด้านการเตรียมตัว การดูแลตนเอง และการเคารพกติกาของพื้นที่ธรรมชาติ ซึ่งเป็นทักษะสำคัญสำหรับการพัฒนาเป็นผู้นำกิจกรรมท่องเที่ยว

*ภาพและวิดีโอประกอบเพิ่มเติม

รูปภาพการจัดกิจกรรมทุนพัฒนาอาชีพการท่องเที่ยว

<https://drive.google.com/drive/folders/1JE1fmYeHIHsHDVpRYY9pCnx5mHsHzgk2>

วิดีโอการจัดกิจกรรมทุนพัฒนาอาชีพการท่องเที่ยว

<https://drive.google.com/drive/folders/11LY3uSac65qmMZvrcfji4bc7lv2dBAw4>

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ (Feedback)

1. ความประทับใจ (Strengths) จากการดำเนินกิจกรรม พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับสูง เช่น

- การต้อนรับและการดูแลของคนในชุมชนที่มีความจริงใจและเป็นกันเอง
- คุณภาพของอาหารพื้นถิ่นและประสบการณ์การพักแบบโฮมสเตย์
- ความหลากหลายของกิจกรรมที่สามารถเรียนรู้ได้ทั้งวัฒนธรรม ธรรมชาติ และประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ ยังพบว่าเยาวชนและคนในชุมชนมีความตื่นตัวและมีความตั้งใจในการพัฒนา ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนของโครงการ

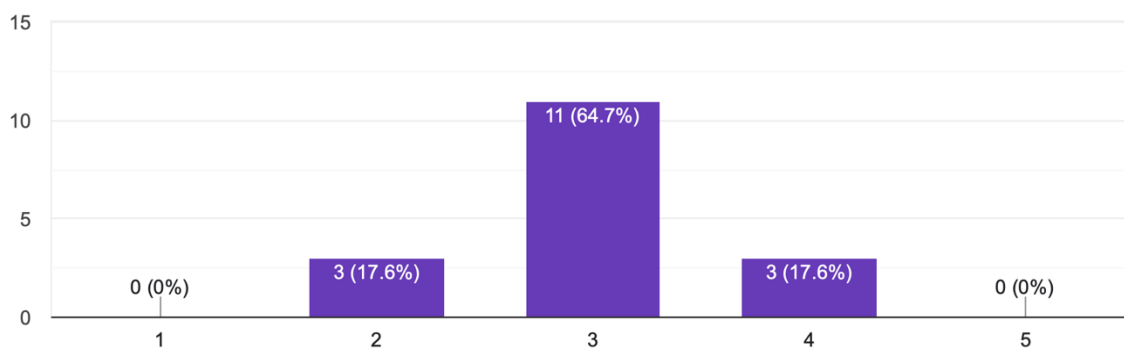
2. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา (Areas for Improvement) แม้โครงการจะมีศักยภาพสูง แต่ยังมีประเด็นที่สามารถพัฒนาเพิ่มเติมได้ ได้แก่

- **การเพิ่มการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน** ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนเข้ามามีบทบาทในกิจกรรมมากขึ้น เช่น การเป็นวิทยากรท้องถิ่น หรือผู้ช่วยนำกิจกรรม เพื่อกระจายโอกาสและสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน
- **การพัฒนาทักษะการสื่อความหมาย (Interpretation Skills)** ควรมีการอบรมเพิ่มเติมด้านการเล่าเรื่อง การจัดลำดับเนื้อหา และการสื่อสารกับนักท่องเที่ยว เพื่อยกระดับคุณภาพประสบการณ์
- **การจัดการประสบการณ์นักท่องเที่ยว (Experience Management)** เช่น การบริหารเวลา ความต่อเนื่องของกิจกรรม และการสร้างจุดเด่น (Highlight) ในแต่ละช่วง
- **การพัฒนาระบบ Feedback และการเรียนรู้ร่วมกัน** เพื่อให้สามารถนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

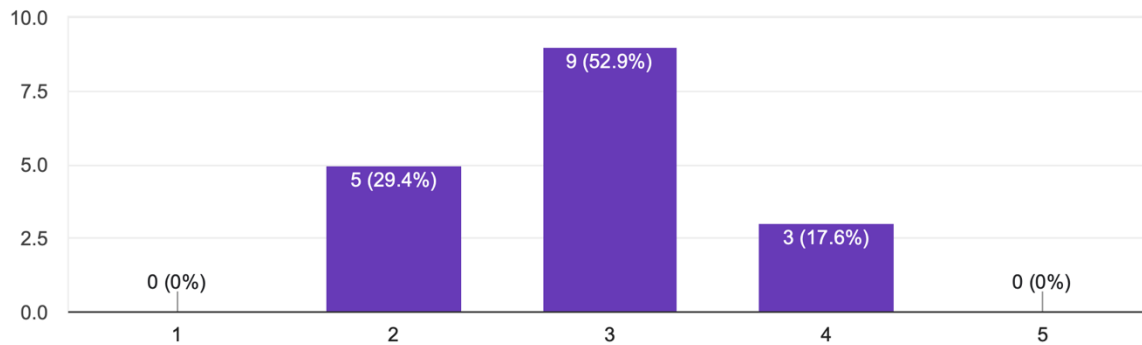
การประเมินหลังจบกิจกรรม

แบบประเมินถูกจัดทำขึ้นเพื่อวัดระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ที่ได้เข้าร่วมอบรม โดยมีผู้ร่วมทำแบบประเมินจำนวน 17 คน โดยมีผลลัพธ์ ดังนี้

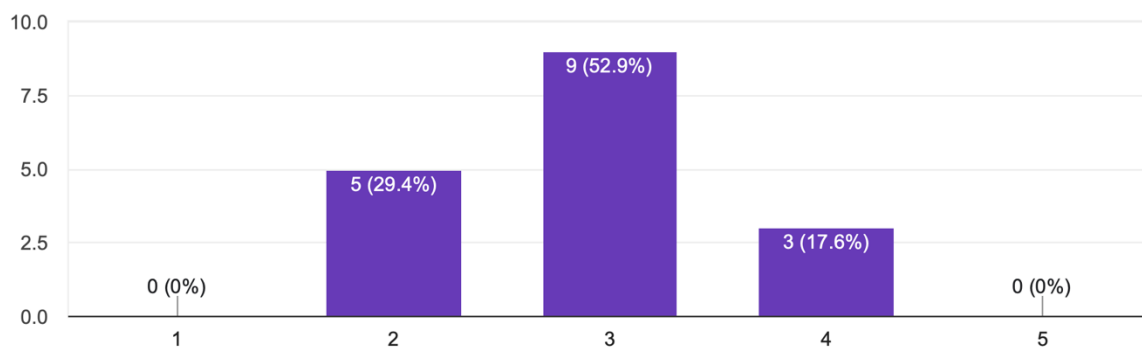
1. แผนภูมิแสดงระดับความรู้และทักษะของผู้เข้าร่วมก่อนการอบรม

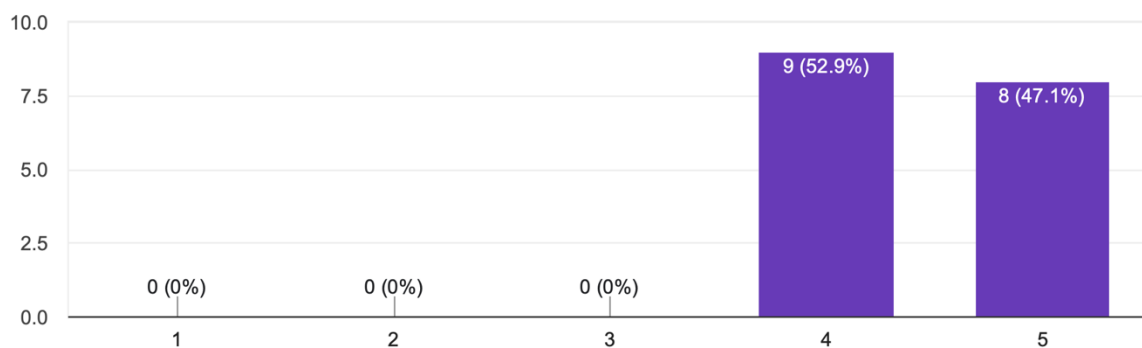
2. แผนภูมิแสดงระดับความสามารถของผู้ร่วมในการประยุกต์ใช้ความรู้ก่อนการอบรม

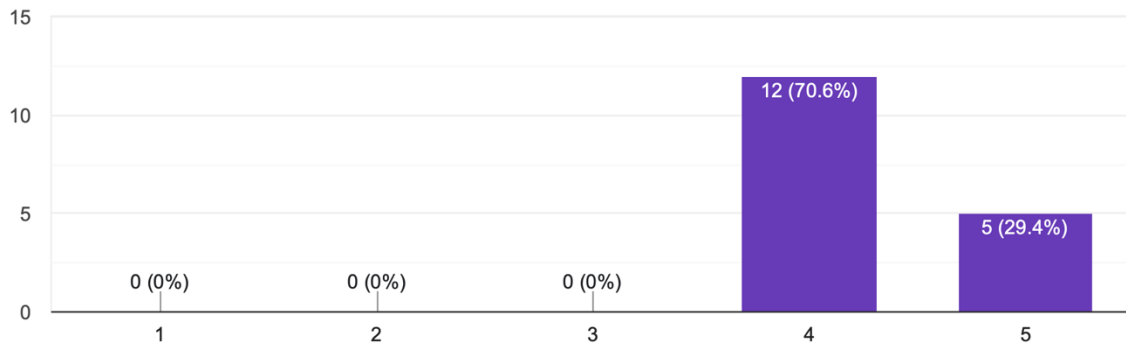
3. แผนภูมิแสดงระดับความสนใจและแรงบันดาลใจของเยาวชนต่อการพัฒนาอาชีพในชุมชนก่อนการอบรม

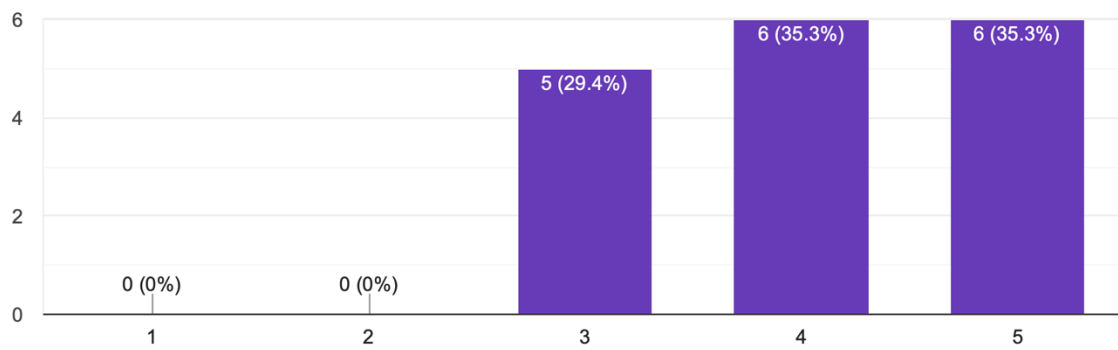
4. แผนภูมิแสดงระดับความรู้และทักษะของผู้เข้าร่วมหลังการอบรม

5. แผนภูมิแสดงระดับความสามารถของผู้ร่วมในการประยุกต์ใช้ความรู้หลังการอบรม

6. แผนภูมิแสดงระดับความสนใจและแรงบันดาลใจของเยาวชนต่อการพัฒนาอาชีพในชุมชนหลังการอบรม

เอกสารอ้างอิง

Aarhus University. (n.d.). *Biodiversity and ecosystem services*. Retrieved November 27, 2025, from <https://envs.au.dk/en/research-areas/society-environment-and-resources/biodiversity-and-ecosystem-services/>

Forest Restoration Research Unit, 2005. How to Plant a Forest: The Principles and Practice of Restoring Tropical Forests. Compiled by Elliott, S., D. Blakesley, J.F. Maxwell, S., Doust & S. Suwannaratana. Biology Department, Science Faculty, Chiang Mai University, Thailand, 200 pp.

SDG Move. (2021, August 19). *SDG vocab: Ecosystem services*. Retrieved November 27, 2025, from <https://www.sdgmovement.com/2021/08/19/sdg-vocab-49-ecosystem-services/>

Smith, S., Rowcroft, P., Everard, M., Couldrick, L., Reed, M., Rogers, H., Quick, T., Eves, C. and White, C. (2013). Payments for Ecosystem Services: A Best Practice Guide. Defra, London.

Wunder, S. How can we make Payments for Environmental Services work? Policy Brief 8. European Forest Institute. <https://doi.org/10.36333/pb8>

